

De Drie Goddelijke Deugden

Tijdschrift van de heemkundekring Nicolaüs Poppelius

Jaargang 6, nr.21: september 2001

De eerste betonnen brug over de 'Vaart' te Ravels. Deze werd voltooid in het voorjaar van 1908 en diende ter vervanging van de ijzeren draaibrug. Als je onder de brug doorkijkt, zie je nog net het trammetje dat indertijd onze drie dorpen met Turnhout verbond, over deze ijzeren draaibrug rijden. Dit betekent dat deze foto net voor of vlak na de voltooiing van de betonnen brug moet zijn genomen. Een lang leven was deze brug echter niet beschoren, want reeds in mei 1940, bij het begin van Wereldoorlog II, werd ze gedynamiteerd. Tijdens de oorlog heeft er een houten noodbrug gelegen, gevolgd door de Engelse Bailybrug op het einde van W.O.II welke dan op haar beurt weer werd vervangen door de huidige betonnen brug.

In dit nummer:

1.Vliegtuigcrash te Weelde	blz.3
2.Poppelse rover gewurgd	blz.7
3.Tafelmanieren in de Middeleeuwen	blz.10
4.De Weldse toal(2)	blz.11
5.Mit Van Oekelen uit Ravels	blz.12
6.Het geslacht Van Beurden(2)	blz.20
7.Van Veenmollen en Geitebokken	blz.26

Nicolaüs Poppelius

Heemkundekring van Ravels, Weelde en Poppel

Torenstraat 12, 2381 Weelde

Rekeningnummer: 733-3522204-67

Lidgeld inclusief abonnement tijdschrift: 650 frank/€ 16

Bestuur:

Voorzitter:	Laurent Woestenburg	Beatrijs Van Nazarethlaan 2	2382 Poppel	014/65.69.93
Ondervoorzitter:	Johan Van Steen	Berkenlaan 22	2380 Ravels	0474/83.72.30
Secretaris:	Ria Verheyen	Welvaartstraat 14	2300 Turnhout	014/42.18.39
Penningmeester:	Agnes Luyten	Berkenlaan 91	2380 Ravels	014/65.83.46
Leden:	Frans Caymax	Laar 2	2381 Weelde	014/65.62.92
	Jos Nooyens	Overbroek 15B	2382 Poppel	014/65.86.36
	Frans Slegers	Steenweg op Weelde 60	2382 Poppel	014/65.57.51
	Paul Van Baelen	Straatakkers 4	2381 Weelde	014/65.73.15
	Peter Van Baelen	Weeldestraat 35	2381 Weelde	014/65.51.61
	Leo Van Den Berk	Mierdsedijk 111	2382 Poppel	014/65.69.54
	Adriaan Van Gils	Weteringstraat 37/2	2380 Ravels	014/65.52.58
	Marc Van Gorp	Grote Baan 97	2380 Ravels	014/65.69.05
	Magda Vloemans	Turnhoutseweg 2	2381 Weelde	014/65.51.56

Redactie:

Redactieadres:	Johan Van Steen	Berkenlaan 22	2380 Ravels	0474/83.72.30
Leden:	Bert Bogaert	Tulderheyde 25	2382 Poppel	014/65.56.12
	Frans Caymax	Laar 2	2381 Weelde	014/65.62.92
	Jos Nooyens	Overbroek 15B	2382 Poppel	014/65.86.36
	Frans Slegers	Steenweg op Weelde 60	2382 Poppel	014/65.57.51
	Paul Van Baelen	Straatakkers 4	2381 Weelde	014/65.73.15
	Walther Van Hulten	Aarledijk 34	2382 Poppel	014/65.59.34
	Laurent Woestenburg	Beatrijs Van Nazarethlaan 2	2382 Poppel	014/65.69.93

Teksten of ideeën voor teksten dienen binnen gebracht te worden bij Johan Van Steen, Berkenlaan 22, 2380 Ravels (johan@vansteen.net) of bij één van de andere redactie- of bestuursleden

Voorradige publicaties:

De Drie Goddelijke deugden jaargang 1 t/m 5	600 frank/€ 14,87/jaargang
De Drie van het Noorden	200 frank/€ 4,97
Verjaardagskalender	250 frank/€ 6,19

Agenda:

30 september 2001	14-17u	museum open
28 oktober 2001	14-17u	museum open
14 november 2001	20u	lezing (Wouwer)
25 november 2001	14-17u	museum open
30 december 2001	14-17u	museum open

Vliegtuigcrash te Weelde

13 Mei 1943. Gedurende de nacht was in de Koning Albertstraat een Engels vliegtuig neergestort op het woonhuis van bakker Corneel Van Tigchelt. Als een lopend vuurtje doorkruiste dit nieuws Weelde. De bevolking reageerde er angstig en vervuld van medeleven op. De afloop was immers dramatisch: moeder Van Tigchelt en hun dochtertje die in het woonhuis sliepen, lieten er het leven bij. Het inslapend nichtje Theresia Willems ontsnapte daarbij aan de dood en werd levend vanonder het puin gehaald.

Tegenwoordig wordt in ons land, maar ook in Nederland en andere landen, geprobeerd alle in de oorlog neergekomen vliegtuigen niet alleen te localiseren en te identificeren, maar ook de omstandigheden waarin ze neervielen zoveel mogelijk te reconstrueren. Dankzij het feit dat enkele Nederlandse onderzoekers vlijtig de mysteries rond de tijdens de Tweede Wereldoorlog in Nederland en rond het vliegveld van Gilze-Rijen neergestorte vliegtuigen pogen op te klaren, zijn er contacten ontstaan met Willy Van Tigchelt, de

zoon van Corneel. Willy baat nog steeds een bakkerij uit op hetzelfde adres waar het vliegtuig crashte. Uit die contacten zijn enkele interessante documenten bekend geraakt. Ze laten ons toe meer concreet het gebeuren te beschrijven.

Op 27 mei 1992 kwam er ten huize van Willy Van Tigchelt een ontmoeting van. Daarop waren aanwezig: de overlevende radio-operator, Ken Goodchild, van het vliegtuig en diens vrouw, een Engelse onderzoekster van wie dezelfde nacht een oom was neergeschoten, een andere Engelse vrouw wier broer ook al in dezelfde nacht was neergehaald en drie Nederlandse onderzoekers, onder wie Dick Breedijk, de onderzoeksleider. Uit Weelde waren bij het gesprek behalve het gezin Van Tigchelt en de schoonouders van Willy, de volgende mensen die het allemaal mee beleefd hadden, aanwezig: Alex Dickens, Theresia Vloemans, Karel Van den Heyning en zij die de ramp toen overleefde, Theresia Willems. Samen met de familie van Willy Van Tigchelt is het hele gezelschap een bezoek gaan brengen aan diverse plaatsen waar de bemanning van het vliegtuig mee te maken had gehad: de landingsplaats, de grenspost waar Ken Goodchild met zijn valscherf was geland, het kasteel van Turnhout waar de gevangenen genomen bemanning verhoord en vastgezet werd door de Luftwaffe-polizei.

Het verhaal

13 mei 1943. Het was nacht, een nacht zoals er toen midden in de oorlog zoveel andere waren, helemaal niet rustig. Met geregeld het eentonige geronk van met bommen beladen vliegtuigen. Af en toe werden de mensen opgeschrikt door het doffe ploffen van afweergeschut of het snerpand geratel van machinegeweren. Midden in de nacht stond Corneel Van Tigchelt achter zijn woonhuis in de bakkerij ervoor te zorgen, dat de Weeldenaren 's anderendaags brood op de plank zouden hebben. Zijn vrouw en dochtertje lagen rustig te slapen in het woonhuis. Plots kwam met groot gedruis een vliegtuig aanrazen. Het scheerde over de bakkerij en stortte neer op de woning. Moeder en dochter Van Tigchelt lieten, in de slaap verrast, er het leven bij. Nichtje Theresia Willems

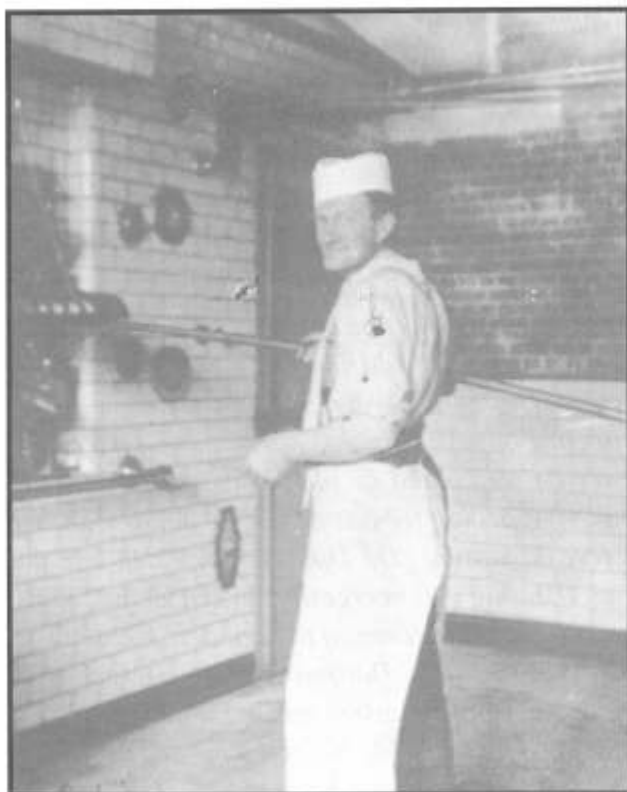

fig.1. Corneel Van Tigchelt in zijn bakkerij

die ook het huis deelde, ontsnapte aan de dood. Het huis was totaal vernield en zelfs een gedeelte van de houtzagerij Jansen aan de overkant van de straat deelde in de brokken. Omdat Weelde aan Nederland grenst en het vliegveld van Gilze-Rijen niet ver uit de buurt ligt, was het voor de inzittenden niet duidelijk of het vliegtuig nu in Nederland of in België was neergestort. Vandaar het Nederlandse onderzoek.

De zeven bemanningsleden van het vliegtuig hadden zich met hun valschermen weten te redden. Dat waren: piloot Bev Brown, navigator Chick Henderson, radio-operator Ken Goodchild, machinist Pop Knight, bommenwerper John Rae, artillerist North Lewis en artillerist Phil de Bourbon.

De Nederlander Wout Van den Hout hield over het wedervaren van het vliegveld van Gilze-Rijen een dagboek bij. Op woensdag 12 mei 1943 schreef hij:

"Heden zeer veel gevlogen. Vannacht zijn zeer veel Britse bommenwerpers overgekomen. Zeer hevig werd er met het zware luchtdoelgeschut op geschoten. Dat waren de batterijen van Molen-schot, Klein-Tilburg en Den Driehoek. Ze vuurden een keer bijna vijf minuten lang, ononderbroken, gemiddeld meerdere schoten per seconde. Toen het vuren voorbij was, vielen er nog talrijke granaatscherven. In het Zuiden wordt hoog in de lucht een vijftal korte vuurstoten gegeven met boordkanonnen en mitrailleurs van een nacht-jager. Een Brits vliegtuig stortte brandend naar beneden en kwam ergens bij de Belgische grens neer. Op het vliegveld lag 's morgens een beschadigde Messerschmitt Bf-110 nachtjager."

Hoe intensief er in de lucht oorlog gevoerd werd, blijkt uit de notitie van Wout over de nacht van 12-13 mei:

"572 Vliegtuigen (238 Lancasters, 142 Halifaxes, 112 Wellingtons, 70 Stirlings en 10 Mosquito's) voerden een aanval uit op Duisburg. 34 Vliegtuigen keerden niet terug, nl. 10 Lancasters, 10 Wellingtons, 9 Halifaxes en 5 Stirlings, dat is 5,9% van de totale inzet. Daarvan kwam volgens ons onderzoek (A.P. de Jong) in Nederland neer: 8

Lancasters, 9 Wellingtons, 6 Halifaxes en 4 Stirlings, dat is dus 27 van de 34 vermiste vliegtuigen. Een Duitse Messerschmitt Bf-110 nachtjager van I/NJG1 met Werkenummer 5349 werd bij een crashlanding op Gilze-Rijen beschadigd."

Op vraag van de Nederlandse onderzoekers gaf Ken Goodchild in een brief het gedetailleerde relaas van wat er zich die bewuste nacht had afgespeeld in zijn vliegtuig. Hier volgt de tekst:

"...Ik vloog met een Halifax Mk-II bij nr. 51 Squadron en ben op 13 mei 1943 boven Holland neergeschoten. De hele bemanning heeft dit overleefd. Ons doel die nacht was Duisburg. Boven Nederland liepen wij op de heenweg naar het doel al zware schade op en verloren wij onze voorste geschutskoepel. Boven het doel gekomen ging er een luchtdoelgranaat door de vloer van ons vliegtuig, maar die verdween weer door het dak zonder te ontploffen. Het werd daardoor zeer winde-rig in ons vliegtuig.

Later werden we weer getroffen door de lucht-afweer, waardoor er gaten in de linker brandstof-tanks ontstonden. Uiteindelijk voerden een Junkers JU-88 en een Focke Wulf FW-190 geza-menlijk een aanval op ons uit, waardoor de ben-zinetanks in brand geschoten werden. De linker-buitenmotor liet het afweten en toen de controle-lampjes gingen knipperen, wisten we dat dit het einde van de Halifax was. We sprongen er om ongeveer 02.15 uur uit, waaronder een gewonde navigator. De staartschutter raakte één van de kielvlakken toen hij uit het vliegtuig sprong.

Ik weet niet waar ons vliegtuig is neergekomen. Alles wat ik weet is dat ik vlakbij de Belgisch-Nederlandse grens aan de grond kwam en dat daar dichtbij een vliegveld van de Luftwaffe was. Toen we gearresteerd werden, hebben ze ons naar een fort in Poppel gebracht, wat een uur rijden was over de weg vanaf de plek waar wij geland wa-ren. Poppel lag ten oosten van de plaats waar we gecrasht waren. De Duitsers vertelden ons dat ons vliegtuig was neergestort in een kleine plaats, waarbij drie kinderen en twee oudere mensen wa-ren omgekomen. Daarna zijn we overgebracht naar een Hoofdkwartier van de Luftwaffe in Brus-sel, op een vliegveld. Na een paar dagen werden

we naar het Dulag Luft bij Frankfurt in Duitsland gezonden. De Duitsers hebben mij met de metro meegenomen naar het Hoofdstation. We waren in een erg volle trein. Daar werden we omsingeld door een aantal mensen die rode dassen droegen. Langzamerhand werd ik door die mensen van mijn bewakers gescheiden en toen ik op het Hoofdstation arriveerde, was ik omsingeld door de 'Rode Dassen-Brigade'. Maar mijn Duitse bewakers schreeuwden en scholden en vuurden een paar schoten in de lucht. Toen gingen de rode dassen er vandoor en was ik met mijn bewakers herenigd. De hele bemanning overleefde de oorlog.

Mijn vragen zijn: Wat was de juiste crashplaats? Wie waren die mannen met de rode dassen? Waren zij lid van een ondergrondse organisatie?"

"Beste Dick,

Het vinden van de locatie van de Halifax van 51 Squadron, wat crashte in de nacht van 12/13 mei in de buurt van de Nederland/Belgische grens kwam op een vreemde manier aan het licht.

Sinds ongeveer 15 jaar hebben wij een zomerhuisje in een bosrijk gebied ten zuiden van Baarle-Nassau, slechts 200 meter verwijderd van België. Het is daar goed vertoeven. Op zondag zijn de winkels de gehele dag open en de bakker heeft vers brood etc.. We gaan vaak op zondagmorgen naar een Belgische bakker, bakker Van Tigchelt, die in de Koning Albertstraat in Weelde zit, minder dan 10 minuten van ons vandaan. We zijn na een tijdje lid geworden van de lokale Historische Club, de Heemkundekring 'Amalia Solms' van Baarle-Nassau. Tijdens een van de bijeenkomsten van deze aardige mensen, werd er gesproken over de luchtoorlog tijdens 1939-1945. Een van de mensen vertelde ons het verhaal van een Britse bommenwerper, welke neerstortte in het huis van een bakker in Weelde. Dit bleek -wat een toeval- onze zondagochtend bakker Van Tigchelt te zijn.

Tot zover had ik nooit met de eigenaars van de bakkerij gesproken over de crash van bijna een halve eeuw geleden. Maar toen werd jouw vraag

over een Britse bommenwerper van 13 mei 1943 gepubliceerd in Bulletin. Het eerste wat me te doen stond was het nakijken van de plaatselijke dossiers over dit onderwerp en het bleek dat het toestel geïdentificeerd was als een Halifax die boven Gilze-Rijen door Flak geraakt was en later afgemaakt door een Duitse jager, tussen twee en drie uur in de nacht. Nader onderzoek werd gepubliceerd in een recent geschiedenis boek over de gemeente Weelde, een klein Belgisch dorp dat samen met Poppel tot de gemeente Ravels behoort.

Dit artikel beschrijft hoe het toestel geraakt werd en steeds lager kwam vanuit het noorden, en tenslotte neerstortte op de bakkerij van Van Tigchelt. Triest genoeg, kwamen de bakkersvrouw en hun dochter om het leven bij de crash. Volgens dit boek, werden drie bemanningsleden gevangen genomen door de Duitsers, een vierde werd verborgen gehouden door een familie uit Weelde en dat is gelukt. Het boek zegt niets over het lot van de drie andere bemanningsleden, maar die kunnen wat eerder, waarschijnlijk boven Nederland, gesprongen zijn. Verder plaatselijk onderzoek heeft niets aan het licht gebracht.

fig.2.De vernielde bakkerij

Daarna ben ik naar de Van Tigchelts gegaan, en niet alleen om van hun lekkere dingen te kopen, maar ook om te praten over de crash van 1943. Het onderwerp bleek een 'voltreffer' te zijn, de huidige bakker Van Tigchelt is de zoon van bakker Cornelius Van Tigchelt die op dezelfde plaats woonde in 1943, dus het is nog steeds een familiebedrijf, met dezelfde naam. Ze bleken erg aardig voor me te zijn en de bakker verliet zijn ovens en vroeg me in zijn eigen studeerkamer te komen die vol hing met vliegtuigfoto's en schaalmodellen. Om kort te gaan, hij bleek een erg enthousiaste luchtvaart freak, die erg veel weet van verscheidene vliegzaamheden.

Ik sprak met hem over jouw artikel en hij stond meteen erg positief tegenover de RAF-man die de vraag via jou had gevraagd. Ze willen de man zeker erg graag ontmoeten en ook nog andere in leven zijnde bemanningsleden. Ze zullen zeer warm onthaald worden, ondanks de vernietiging en doden van 49 jaar geleden. Het blijkt, dat er meerdere oudere mensen zijn die zich de crash nog heel goed kunnen herinneren en die vertellen allemaal kleine belangrijke details. Ze gaven me een stel foto's die ik hierbij insluit om te kopiëren. Het is natuurlijk begrijpelijk dat we ze in de toekomst willen terug hebben.

Ik heb ook nog gesproken met de secretaris van de Heemkundekring van Poppel, de heer Frans Slegers, die vertelde me dat de POW's waarschijnlijk getransporteerd zijn naar 'De Schrieken', een soort kasteel in het westelijk gedeelte van Poppel. Waarschijnlijk is dit het fort waar het bemanningslid over spreekt, toen hij gevangen werd. Dat gebouw is er nog steeds en het kan waarschijnlijk geregeld worden dat daar een bezoek aan gebracht kan worden. Tijdens de oorlog was het door de Duitse troepen bezet.

Bakker Van Tigchelt vertelde me tijdens een tweede bezoek dat de andere vraag over de rode dassen ook beantwoord kan worden. Dit waren Belgische provocateurs die voor de Duitsers werkten, een soort van landverraders en niet de betrouwbare en vriendelijke mensen die onze RAF-vriend beschreef.

Ondertussen is het gebeuren van 13 mei 1943 het

onderwerp van gesprek in het gebied. De mensen spreken er steeds meer over en geleidelijk komen er steeds meer details aan het licht. Als de Halifax-vriend (met of zonder de andere bemanningsleden) het gebied wil bezoeken, dan zal er veel georganiseerd worden, door de plaatselijke mensen, als door de Historische Club van Weelde, Baarle en Poppel. Veel mensen zouden met hun willen praten en hun herinneringen met hun willen delen, ze zijn nog steeds onze bevrijders voor wie ze een heilig respect hebben. Andere foto's worden momenteel ontwikkeld en die zal ik in de toekomst aan je geven.

Intrigerende vraag is het lot van de andere drie bemanningsleden. Sommige geruchten spreken van het schuilhouden in het bos voor de Duitsers en het helpen ontsnappen. Maar ik heb niet voldoende bewijs voor de data kunnen vinden en het is niet zeker dat het over deze Halifax ging. Een ander goed contact is Ed Ragas, ons Bulletin lid die in Baarle-Hertog(B) woont, die onze boekjes over crashes in Nederland produceert. Hij zit in het bestuur van de Baarle Historische Club. Ze vieren het 1000-jarig bestaan van Baarle dit jaar. Hij is ook de voornaamste geschiedkundige van dit multinationale dorp. In feite was hij de eerste die me wees op jouw artikel in Bulletin en me de informatie gaf.

Samenvattend wil ik zeggen, dat een bezoek aan het gebied door onze aardige RAF-vriend goed voor beide partijen zou zijn. Men hoeft niet bang te zijn voor negatieve reacties, zoals ik dat aanvoelde. Twee mogelijkheden voor het samenkomen zou deze zomer zijn, op of rond de datum dat het een halve eeuw geleden gebeurde, of in mei 1993. Je moet wel altijd rekening houden dat sommige van de oudere mensen, nu nog in leven, dan niet meer bij ons zijn of niet meer zo vitaal zullen zijn.

Als blijkt dat inderdaad er iets geregeld kan worden, dan kan het erg bruikbaar zijn als we onze krachten bundelen, dus jij en ik, maar ook de Van Tigchelts, Ed Ragas en de plaatselijke heemkundekringen. Meneer Van Tigchelt stelde ook voor zijn neef, de heer Van Tigchelt, die een van de ouderlingen van Ravels, Weelde en Poppel is, ook erbij te betrekken, om de officiële lo-

kale kringen te representeren.

Laten we elkaar zo veel mogelijk op de hoogte houden.

Arie de Jong

Bijgesloten:

-Engelse vertaling van het hoofdstuk van de Halifax crash in het lokale historische blad 'Weelde Toen en Nu'.

-Aantekeningen van het logboek van een ooggetuige van Gilze-Rijen

-Overzicht van de luchtoperaties van 12/13 mei 1943

-Enige originele foto's van de Van Tigchelns familie"

Laurent Woestenburg

Poppelse rover op het Beekse schavot ge- wurgd.

Zwangere vrouw ontspringt de dans

Jan Claes Leenderts van Poppel werd omstreeks 1696 in Hulsel onder Poppel geboren. De eerste keer dat hij voor de Beekse schepenen moest verschijnen, had betrekking op het afleggen van een getuigenis. De tweede keer, september 1713, zou tevens zijn laatste bezoek zijn: hij werd na zijn berechting op het Beekse marktveld *'met de koorde gestraft datter de doot naervolgt'*.

Belezen figuur

Op 20 maart 1711 moest Jan Claes Leenderts van Poppel, die bij *'den bueter tot Hulsel'* woonde, zich op het Beekse raadhuis melden. De 15 jarige knaap, ook wel Hoolen genoemd vanwege zijn zwerversbestaan, verklaarde dat hij een zoon was van Jenneken Jansse van Oirschot. Ook die hield er blijkbaar een losbandig leventje op na. Nadat ze vrij snel bij Jans' vader, Claes Leenderts,

was weggegaan had ze samengewoond met Willem Van Vleyen, *alias den Hegmulder*. Nadat die in Schijndel gewond geraakt was, verkeerde ze sinds twee maanden met ene Joannis uit Leuven, die doorgaans *een cleyn wit mofke* droeg! Die was gevlucht omdat hij een *doodslag hadde begaen*. Hij was 's nachts in Beek bij Gijsbert Jonckers komen aankloppen om wat te warmen. Hij had blijkbaar een mes bij zich, dat wel *een half ell lanck was met de heght*. En dat hij *hetselve opstack voor onder den rock op sijn borst aende lincker syde*.¹ De vluchteling werd vrij snel in Hilvarenbeek gedetineerd.

Onze getuige Jan Hoolen, die zich uitgaf voor 'een zevende zoon', had blijkbaar dus een weinig voorbeeldige jeugd gehad. Met bedelen en schooien kwam hij aan de kost. Maar hij kon meer! In Ael onder Poppel had hij *een jongh man belesen van een quaat been*. Hiervoor had hij ruim vier gulden gekregen! Zijn specialiteit was het belezen van mensen die *het conincx seer* hadden. Deze klierziekte, koningszeer of koningsevel genoemd, is vooral bekend onder de naam scrofulose. In Mol staat nog een kapelletje waar o.a. de H. Marculphus vereerd wordt, een patroonheilige tegen besmettelijke ziekten.² De vader van Jan was overigens opnieuw getrouwd met een zekere Marie. Die werd in Beek begraven op 13 september 1748 *met klein geluy*. Immers: *uyt oorsaecke van armoede of andersints sal niet anders moge luyen als met de grote schelle alleen*.³

Kortstondig huwelijk.

Namen de ouders van Jan Aert Leenderts het niet zo nauw met de huwelijkse moraal, het huwelijk tussen Jan en Franchien zou slechts een half jaar stand houden! *'Tot de doot ons scheidt'* zou hier snel van toepassing zijn. De twee hadden elkaar *by den bueter 's maandags naer Palmen sondaghs verleden* in Poppel ontmoet. Ze troffen elkaar *int velt, daarse tsamen een pijp taback rookte*. Ze besloten samen verder op te trekken en al zingende de kost te verdienen. Begin september 1713 ontmoetten zij op een begrafenis in Tilburg de jonge knaap Peter Van den Broek, een zwervertje uit Antwerpen. Hij had in zijn prille jeugd al vele diefstallen op zijn naam staan en was goed ingewerkt in het inbrekersvak. Zou ons Beeks/Pop-

pels echtpaar misbruik willen gaan maken van deze jonge schavuit?

Op Rovert in de kraag gegrepen.

Allereerst zette het drietal een kraak in Udenhout. Boter en brood was de opbrengst. Daarna gingen ze samen *schoyen en syn alsdoen gecomen tot Lage Miert*. Vlakbij het 'Kerkenhuis' aldaar mislukte een eerste poging tot inbraak. Door het lawaai dat ze maakten, ontwaakten de inwoners en de inbrekers waren *onverrichter saecke geretineerd*. De volgende nacht probeerden ze het opnieuw. Doch nu spraken ze samen af dat ze zogenaamd gedwongen werden door derden. Ze bedachten een 'veilig scenario', voor het geval dat ze betrappt zouden worden, door *voor te geven dat ze door drie mannen gedwongen waeren om mede te gaen om de kelder te bestelen*. Die nacht gingen de drie, 'gedwongen', met gespannen pistool op roverspad. Jan Claes kreeg een pistool in zijn rug geduwd en moest bij een boerderij vlak bij de Mierdse kerk op wacht staan met de opdracht *alse eenigh gerucht hoorde daarvan kennis te geeven!* Kleine Peter Van den Broek moest door het keldergat kruipen. De buit bestond onder andere uit *twee groote wegge en een halff boter met een kant mick*.⁴ Nadat ze de grootste honger hadden gestild, vluchtten ze richting Esbeek. Bij de Tulderhoeve aten ze nog wat en vervolgden hun weg richting Rovert. Daar werden ze echter prompt in de kraag gegrepen door de Groene Roede van Brussel. Deze veldpolitie leverde hen uit aan de Beekse schepenen.⁵

Tijdens het verhoor werd Jan Hoolen flink aan de tand gevoeld. De hoofddader verklaarde dat drie vreemden hem in Lage Mierde een pistool in de hand geduwd hadden, terwijl hij tijdens de inbraak de wacht had moeten houden. Ze hadden nog bedreigd *datse niet moesten gaen lopen, maer malcanderen getrouw syn*. Jan probeerde zich nog te verdedigen door te zeggen dat hij slechts een mes in zijn hand had gehad. Hij wist drommels goed dat *een geladen schietgeweer* hem onmiddellijk de kop zou kosten! Hij had de drie schurken nog nageroepen: *ick sal niet gaen lopen. Ick heb wel een groot mes. Daer sal ick het mijne genoeg me doen!*

Geen goed voorbeeld

De hoofddader Jan Claes Leenderts was al eerder betrokken geweest bij een overval. Samen met een echtpaar had hij omstreeks Pinksteren een gezelschap komende met paard en wagen uit Breda, beroofd. Zijn compagnon was de 19-jarige struikrover Deyntie Teurlala, *wesende smal van tronie en swart van hair, middelmatigh van postuur*. Ook diens vrouw Willemijn, *wesende kort, dick van postuur en pockdaligh*, deed actief aan de overval mee. Ook toen al hadden ze een geladen pistool bij zich en waarschuwden *dat se niet en soude gaen lopen!* Met dreigende taal wisten ze het gezelschap in bedwang te houden. Het volgende werd uit de kar weggehaald:

- *Enige rughlijven*
- *Drie stucken voederstoffen en een hoet*
- *Een buyltien rosynen*
- *Een quaat reyssacxke waer in was een klippeltie peperkoek*

Bij de vrouwen wist Jan nog een gouden ring en een gouden sloth aende hals te ontfutselen. De witte neusdoek en andere kledingsstukken moesten ze ook inleveren. Eén van de twee mannen moest zelfs *enen rock en camisool uyttreken*. Op het Beekse raadhuis moest hij zich bovendien verantwoorden voor andere spullen die hij bij zich had. De schoenen die hij droeg kwamen van zijn gezellin Franchien Abrahams, die ze in Lage Mierde had geruild tegen een witte deken met blauwe strepen.

Schooierskind in een klein wereldje.

Franchien zal ook geen gemakkelijke jeugd gehad hebben. Ze werd in *Woaldere* geboren omstreeks 1695 op het moment *dat haer moeder daer haer broot ginck schoeyen*. Van kinds af aan moest ze voor de kost gaan bedelen: in het Land van Brabant, Luik, Gelderland, Holland, Ravenstein en elders. Meestal moest ze logeren *daer de bedelaers haer optreck hebben*. Dat was geen pretje, want ze werden regelmatig opgejaagd als waren het honden! Er werden op het platteland 'armenjagers' aangesteld en regelmatig werden klopjachten georganiseerd om ongewenste personen te vangen.

Onze Franchien werd, met de twee anderen, in de

Beekse gevangenis opgesloten. Die was in die tijd ondergebracht op een zolderkamer in de toren, boven het waaggebouw. Ook zij moest uitleggen waar haar kleren en spullen vandaan kwamen. De verhoren vonden plaats in het raadhuis, toen aan de noordkant van de kerk vastgebouwd. Het *rughlijff en borstrock* had zij van haren Jan gekregen. Die had samen met een stelletje landlopers in het verleden in de buurt van Breda een overval gepleegd. Daarbij waren aanwezig geweest:

- Anthonetten Jan, *een cort dick, geseth kerel, bruyn blond van hair*, vergezeld door Annemie.
- Jan Stroyhant, *met swart gecrult hair, middelmatigh van postuur*, samen met Catharien.
- Een zekere Claes, maar die was in Den Bosch reeds ter executie gebracht, vergezeld door een zekere Bay.

De rok die Franchien aanhad, was gemaakt uit *enige ellen saeye stoff*, aan Jan ten deel gevallen bij het verdelen van een andere buit. Poppelse Jan was overigens niet 'de eerste liefde' van Franchien. Ze had samengewoond(!) met Jan

fig.1. De aloude galgenberg gelegen aan de baan naar Gorp tegenover de Heimolen

Dircken, *pockdaligh van aengesigt, hebbende cortstaend bruyn hair*. Maar die was schielijk aan 'een kwade ziekte' gestorven. Later had ze nog een verkering met een Nol, geboren in Brussel, *een cort dick kereltje*. Tegenwoordig verkeerde die trouwens met de reeds genoemde Bay, beter bekend als 'Bay de speelster'! Het wereldje was blijkbaar niet zo groot.

Het tuchthuis i.p.v. het schavot.

Voor het bedrag van 15 gulden en 15 stuivers mocht Hendrik Leemans op 23 september het schavot, nodig voor de terechtstellingen, oprichten. Na afloop moesten de palen van het schavot blijven staan, maar de timmerman *mocht de plancken naer de aenstaende te doen executie afnemen mits naderhant wederom opleggende in syne forme soo behoort*. Het waren immers drukke tijden voor de beul in Beek. Op verleden 5 juli werden op het marktveld voor de kerktoeren ook al drie mannen, waaronder de beruchte Huybert de Wael, geradbraakt.⁶ Er werden hoge eisen ge-

steld aan de beveiliging rondom de executieplaats. Gewapende manschappen uit de verschillende dorpen werden opgetrommeld:

- Hilvarenbeek: 60 man
- Diessen: 20 man
- Riel: 10 man
- Westelbeers: 6 man

Onder grote belangstelling werd de jeugdige Peter Van de Broek behoorlijk geradbraakt. Onze Popelaar Jan Claes Leenderts werd *met de coorde geworpt*. Zijn dode lichaam werd met de kar afgevoerd naar de Galgenberg, gelegen aan de baan van Beek naar Gorp schuin tegenover de Heimolen. Daar werd het ontzielde lichaam op een paal openbaar 'tentoongesteld' als afschrikwekkend voorbeeld.

Nadat zijn vrouw Franchien dit alles aanschouwd had, werd zij wederom opgesloten, en wel tot februari 1714. Nader onderzoek bracht aan het licht dat zij *beswangert ende alsoo niet in staet was dat nog eenige straffe tegens haer konde werde geexecuteert*.⁷ Besloten werd na de *langwijlige gevanckenisse nu van kinde verlost sijnde*, in plaats van de doodstraf, tot een *strengelijke geeselingh en bannissement uit de voors. Heerlijckheijt van Hilvarenbeek*. Besloten werd haar op te nemen in het 'spinhuis' van Breda. Hilvarenbeek moest hiervoor wel 40 gulden betalen en zorgen voor kleren en kostgeld bij ziekte. In het voorjaar van 1714 werd zij naar het genoemde 'tuchthuis' afgevoerd. Haar kleine meisje bleef in alle onschuld achter en werd publiek aanbesteed, nadat het door de dominee werd herdoopt!

¹RAH Hilvarenbeek R 208 f 281, 20 maart 1711

²Deze heilige werd beloond door de Frankische koning Childebert. Als dank kregen hij en alle latere koningen van Frankrijk de gave om door handoplegging mensen die leden aan de halsklieren te genezen. Vandaar 'koningszeer'! C. Cornelissen: 'Sint Marcoen, het Koningszeer en de zevende zoon', in: *De Rosdoek*, nr.96 blz.16.

³OAA Hilvarenbeek nr.96 f 242.

⁴RAH Hilvarenbeek R 208 f 332.

⁵OAA Hilvarenbeek nr.94 f 48.

⁶RAH Hilvarenbeek R 108 f 31.

⁷RAH Hilvarenbeek Procesdossier nr. 5121.

Jan van Helvoirt

Tafelmanieren in de middeleeuwen

Ten eerste moet een dame haar vingers niet verder dan tot het eerste lid in de schotel steken; nooit te grote stukken naar de mond brengen: dit staat gulzig. Laat ze haar vlees in kleine stukjes snijden en die luchtig met de vingertoppen opnemen. Ook moet ze haar mond, wanneer ze die bij het eten vet heeft gemaakt, terstond afvegen: niets staat zo onsmakelijk als vette lippen. Verder dient ze te zorgen, dat ze noch met spijs, noch met drank haar klederen bevlekt, ze moet dus de beker niet zo vol laten schenken, dat hij overloopt en, voor ze die aan de lippen zet, eerst behoorlijk haar mond leeg eten. Laat ze ook niet gaan zitten slapen aan tafel, dat is allerm minst prijzenswaardig, en laat ze vooral oppassen voor dronkenschap. Grote (medicijn)meesters hebben het in het openbaar gezegd, en het met bewijzen aangetoond, dat een dronken mens zijn gevoelens mocilijk kan verbergen, maar de vrouwen klappen alles uit, wat zij weten, wanneer zij door drank zijn bevangen.

Ge zult met het tafellaken geen zere ogen of vuile tanden afdrogen. Ge moet niet in uw eten blazen, laat de spijs liever afkoelen, eer ge begint. Wanneer ge uw beker opheft, vat hem dan aan in het midden en niet met de rand, en, zo ge al 'eenich quadekyn' in uw wijn ziet drijven, blaas het er dan niet uit, het staat fatsoenlijker dat ge het eraf giet. Men moet zich onder het eten niet op hand of hoofd krabben, ten minste als iemand er op let, en niemand mag met zijn ellebogen op de tafel leunen, wanneer men er naar kijkt. Zit recht en bedien uw tafелgcnoot zo, dat hij daarover uw lof kan verkondigen. Sop uw spijzen niet in de nap (drinkschaal), waaruit een ander met u drinken moet, en leg geen stuk weer in de schotel, waarvan ge reeds een stuk genomen hebt. Gulzigheid moet beslist tot de zonden gerekend worden. Daarom moet ge aan tafel, terwijl uw buurman eens even drinkt, niet begerig dooreten, maar behoorlijk wachten, totdat hij daarmee klaar is en voordat ge zelf drinkt, moet ge de dame of de heer, die met u samen eet, de beker aanbieden.

Uit: F.E.J.M. Baudet, De Maaltijd en de Keuken in de Middeleeuwen. Leiden 1904.

Overgenomen uit: A. G. Van Opstal en J. Roelink, Zestig Leesstukken ten dienste van het Onderwijs in de Vaderlandse Geschiedenis. Nijkerk 1949.

De Weldse taal(2)

d.Kleding, schoeisel, sieraden,...

ne pizjema	een pyama
ne perdesu	een overjas
ne keel	een kiel, stofjas
nen empermiabel	een regenjas
a paar kleun	een paar klompen
een uitgereffelde trui	een gerafelde trui
twieë tefrente kawsen	twee verschillende kousen
katsjoewe botten	rubberlaarzen
sweddagse klieëren	doordeweekse kleding
ne rengerfrak	een regenjas
ne gebraaide sjal	een gebreide sjaal
ne korsej	een corset
ne zieëverlap	een slab
ne zjileej	kort mouwloos jasje
ne zip	kort mouwloos jasje
ne zipzak	zakje voor uurwerk
een barbeteuske	een babypakje voor jongens
een brasjerke	een kort babyjasje
zjertellen	kousophouders
een branzjelet	een armband
een leuzie	een horloge
een gawe medallie	een gouden medaille
een lère zjakosj	en lederen handtas

e.In de tuin

praai	prei
sjeloai	sla
peejen	wortelen

reberbel	rabarber
èrbizemen	aardbeien
petrassen	aardappelen
juin	ui, ajuin
sevoeëjen	savooien
tematten	tomaten
brembizemen	bramen
redèskes	radijzen
gruntes	groenten
driezeblummekes	madeliefjes
pisbloemen	paardebloemen
aaierblummekes	primula's
ne pieëzokesboom	een perzikboom
dobbel flippen	perensoort
tootappels	appelsoort
keutelpèrkes	perensoort
ne knoerzelenbos	stekelbessenstruik
krikskes	krieken
aaierpruimen	pruimensoort
nen appel meej kruut	een vermaaide appel
de moai zit in de praai	de made zit in de prei
stalmis	koemest
kiekemis	kippemest
pèrdstoorten	paardenmest
een schup	een spade
spoaien	spitten
ne grissel	een rijf
nen hakker	een hark
ne kreugel	een kruiwagen
den tuin knippen	de haag snoeien

Frans Caymax

Mit Van Oekelen uit Ravels

Voorwoord

Indien onze Heemkundekring ooit een reeks publiceert met als titel "Sterke vrouwen uit onze dorpen" dan mag Mit Van Oekelen hierin niet ontbreken. Ten bewijze hiervan krijgt U het door

Mit zelf geschreven levensverhaal. (behoudens aanpassingen ter verbetering van de leesbaarheid). Mit (Juliana Maria) Van Oekelen werd te Ravels geboren op 1 november 1907 en overleed te Beerse op 1 juli 1986. Zij huwde te Ravels op 19 november 1924 met Wout (Cornelius Walterius) Bartels.

Toen Mit amper 7 jaar oud was, brak WO I uit en het gezin van Jaak (Jacobus) Van Oekelen – Jacobs Drika (Henrica) beleefde in deze oorlogsjaren tal van “avonturen”. Het woord “avonturen” is hier enigszins misplaatst daar de oorlogsjaren voor onze (groot)ouders zeer harde tijden waren. Wat men nu als een groot avontuur ervaart, zoals overleven op een verlaten eiland, terwijl een ganse teeveeploeg je doen en laten in de gaten houdt, was voor Mit en haar familie bittere realiteit. Het gezin Van Oekelen heeft WO I letterlijk moeten overleven.

Na de oorlog moest Mit uit werken gaan om de financiën van het gezin Van Oekelen te ondersteunen. Het gewone leven hernam zijn gang en Mit huwde Wout Bartels. Dit gezin telde zes kinderen toen Mit voor de tweede maal in haar leven geconfronteerd werd met oorlogstoestanden. Ook deze oorlog wist Mit te overleven. Rond de leeftijd van zeventig jaren besloot Mit om haar leven op papier te zetten. Zij hoopte alzo dat haar levensverhaal niet verloren zou gaan voor de toekomst...

Kris Van Gils

Het verhaal.

Ik werd in 1907 geboren en was het derde kind in een gezin van zes kinderen. Mijn ouders hadden het niet al te breed, ze wisten maar amper hoe ze de eindjes aan elkaar moesten knopen. En toen in 1914 de oorlog uitbrak werd het allemaal nog erger. “Ja”, zei vader, “wat moeten we nu toch beginnen?” Ze hadden geen geld om kolen te kopen en de bomen waren allemaal afgezaagd. Er werd besproken met mij en mijn broers, de ene acht en de andere zeven jaar, dat we ’s morgens voor we naar school gingen, mee naar de bossen moesten om voor stookhout te zorgen. Er moest

flink gewerkt worden. Toen de kruiwagen vol was deed vader er van voor een groot zeel aan. Daar moesten ik en mijn broer de kruiwagen mee voort trekken. Ik hoor mijn vader nog zeggen op de hoek van de Blauwe Kei, in het Ravels Kamp: “Allee mannekens! Trekken zulle, anders geraaken we er niet door.” Eens thuis moesten we nog vlug eten en dan vliegensvlug naar school, anders zouden we te laat komen.

Als ik de tijd naga, dan moesten wij vroeger als kind nogal harder werken dan nu. Als ze nu woensdagnamiddag geen school hebben, mogen ze gaan spelen, maar bij ons was het wat anders. Kwamen we thuis, dan kregen we maar amper de tijd om te eten. Er lag altijd een zak en een sichel gereed. Met een boterham in de hand werden we erop uitgestuurd. “Ja,” zei moeder dan, “als ge graag pap eet, moet ge maar zorgen dat de geiten goei eten hebben”. Ik was niet de enige die zoiets moest doen. We waren met een hele groep jongens en meisjes en dat vonden we plezant, we wisten niet beter. Er werd ook nog geboterd bij ons thuis. Om beurten moesten wij boteren. We hadden ook een bakoven om brood te bakken. Terwijl ons moeder het deeg kneedde, moesten wij de oven al goed heet stoken en als we ons best goed gedaan hadden, bakte moeder voor elk kind een klein broodje en daar waren we heel blij mee.

Mijn vader had geen werk meer. “Zo kunnen we het niet lang meer uithouden”, zei hij tot moeder. Het was het eerste jaar van Wereldoorlog 1914-1918 en Nederland was toen vrij. Er kwamen van alle kanten vluchtelingen -meestal rijkere mensen- aan in Ravels en die vroegen aan vader om hen over de Nederlandse grens te brengen. Er werd onder de geburen besloten om met een man of vier de vluchtelingen Nederland binnen te smokkelen. Ze konden er nog aardig wat geld mee verdienen ook. Dat ging een tijdje goed maar het werd almaar gevaarlijker. Bij ons thuis zaten alle plaatsen vol met vluchtelingen. Die werden dan in vier groepen over de grens gebracht. Sommigen van die vluchtelingen naaiden hun geld in brede kousenbanden terwijl anderen geldkofferkes bijhadden die dan door vader en de drie anderen moesten gedragen worden.

Maar toen op een zekere keer ze weer vertrokken

waren en mijn vader bijna aan de Nederlandse grens was, werd er "Halt!" geroepen. Het was een Duitser. Vader bleef niet bij de pakken zitten, nam die Duitser zijn geweer af en sloeg hem met de kolf van zijn geweer achterover de gracht in. Die Duitser liet mijn vader echter niet los. Hij had zijn hand in mijn vader zijn jaszak gedraaid waardoor mijn vader niet losgeraakte. Vader hoorde een patrouille van acht Duitsers afkomen en schoot vlug zijn jas uit waardoor hij kon ontsnappen. Maar juist op de Nederlandse grens stuitte mijn vader op Nederlandse soldaten en die wilden mijn vader terug uitleveren aan de Duitsers. Een van die soldaten zei echter tegen zijn collega: "Als gij hem overlevert, schiet ik jou kapot." En zo bleef mijn vader toch nog op vrije voeten en uit de handen van de Duitsers.

Maar dit was echter het begin van meer ellende. In zijn jas stak zijn paspoort en daar stond op wie hij was en waar hij woonde. Dat was een tijd om niet te vergeten. Wij hebben met moeder een lange tijd veel schrik gehad. Alle dagen kwamen Duitsers te paard in en rond het huis naar hem zoeken. Ze gooiden ons uit het bed en ze deden van alles wat niet deugde. Nu moesten die andere drie mannen de vluchtelingen overbrengen. Gelukkig kreeg vader ook nog wat van het geld dat ze verdienden, zodat hij ons toch nog financieel een beetje kon helpen. Moeder werd ook goed bijgestaan door de geburen en dat was maar goed ook, anders hadden we helemaal geen eten meer.

Mijn vader verbleef nog steeds in Nederland, toen op een zekere dag een man een brief kwam brengen waarop stond wanneer vader toch nog eens naar huis zou komen. Die brief had mijn vader met een man uit Oosthoven meegegeven. In die tijd waren er van die mannen die alles durfden. Deze man noemde men "de vlieg" omdat hij zo rap was. Er werd tijdens de oorlog een elektrische draad gespannen op de grens tussen Holland en België en weet je hoe hij daar onderdoor kwam? Hij nam een houten ton, deed er de twee bodems uit, plaatste het tussen de twee draden tot dat het goed vast stond en kroop zo door de elektrische versperring. Mijn vader heeft me dit dikwijls verteld.

Toen moeder vroeg wie dat vader tegemoet zou

gaan, durfde geen enkele van mijn broers of zussen dat te doen omdat ze te bang waren. Ik heb toen gezegd: "Ja, dat zal ik wel doen." "Ja," zei moeder toen, "gij weet altijd nogal goed uwe plan te trekken." In zijn brieven vertelde vader altijd hoe hij gekleed zou zijn en langs waar hij naar huis zou komen. Mijn moeder vertelde me daarop dat hij deze keer een bolhoed en een lange overjas aan zou hebben. Soms had hij ook zijn moustache afgeschoren. Ik werd de les gespeld en mocht zeker tegen niemand iets vertellen. Als ik dan uiteindelijk mijn vader tegenkwam, vroeg hij of ik niets gezien had. Daarna bracht ik mijn vader naar huis. Maar hij durfde geen dag in huis te blijven. Meestal zat hij in onze tuin tussen het koren verborgen. Ik moest hem daar altijd met een klein blauw keteltje eten gaan brengen.

De geburen zeiden altijd tegen mijn moeder dat ik klein maar dapper was. Maar toch..... Een andere keer dat ik vader tegemoet moest gaan, moest ik langs het Ravels Kamp gaan. Daar moest ik de Duitse hut passeren. Moeder had me gezegd dat ik maar tegen hen moest zeggen dat ik moest gaan kijken waar goei hout stond. Ik kwam aan de hut en ze vroegen mij inderdaad waar ik naartoe ging. Ik vertelde hen wat mijn moeder me gezegd had en toen zeiden ze: "Moet U daarvoor zo vroeg gaan?" Daarop zeiden ze dat ik naar binnen moest komen. Ik ben wel niet bang aangelegd, maar toen heb ik wel heel veel schrik gehad. Ze vroegen me met hoeveel we thuis waren en dat heb ik hen verteld. Ik was de koning te rijk want ik kreeg twee van die zwarte broodjes en mocht toen verder gaan. Bij mijn vader gekomen, vertelde ik hem alles en ook dat hij langs daar niet naar huis kon gaan. Ik ben zelf langs een andere weg naar huis gegaan.

Niet veel later moest ons moeder wederom een kindje kopen. Vader durfde toen helemaal niet ver meer van huis te gaan. Je kan je wel voorstellen hoe het eraan toe ging bij ons thuis, vader die gezocht werd en niet van huis durfde gaan. Toen het kindje zes weken oud was, kwam vader nog steeds regelmatig naar huis. Deze situatie was onhoudbaar en mijn moeder besloot om toch ook maar naar Nederland te vluchten. Daar zouden we ons buikske toch wel een beetje kunnen vol eten hoopte ik. Met de drie smokkelkameraden van

vader werd de hele zaak afgesproken en zij zouden ons naar Nederland brengen. In Esbeek bij Hilvarenbeek had mijn vader werk gevonden bij een boer. Daar wachtte hij vol ongeduld op de komst van zijn vrouw en kinderen.

Het werd avond en we moesten vertrekken. We waren allemaal zeer tevreden dat we eindelijk weg konden. Bijna aan de grens gekomen moesten ik en mijn kleinere broer onze schoenen uit doen en met in iedere hand een schoen moesten wij door de slootjes met water waden. Uiteindelijk waren we toch veilig over de grens gekomen. Toen moesten we nog te voet helemaal tot in Esbeek gaan. Zo'n taferelen vergeet ge nooit meer. Vader was dolgelukkig dat we weer bij hem waren.

Het werd stilaan avond. We hadden bij die boer goed te eten gekregen en toen was het bedtijd. Ik weet nog goed hoe het allemaal gebeurde. We konden de ladder op en we moesten in het hooi op de schelft slapen. We kregen van die mensen

zelfs dekens mee. Zo hebben we acht dagen bij die boer gelogeerd en gegeten. Moeder zei tegen mijn vader: "We moeten toch iets anders verzinnen, dat kan zo niet blijven duren." Vader ging de boeren in de omgeving af of ze ons niet wilden helpen. De boeren uit die omgeving besloten daarop om ons te helpen. Van de ene boer kregen we strooi voor een dak, van een andere boer hout en bomen. Ja, ze kwamen bijna allemaal helpen. Er moest echter nog heel hard gewerkt worden vooraleer onze hut af was. Vader ging van de hele grote blokken heide opsteken die ik en mijn broers moesten aanbrengen als mijn vader de hut aan het opbouwen was.

Dat ging allemaal redelijk vlug vooruit. De ruwbouw stond er nogal gauw. Maar binnen was het erger, we moesten toch ook ergens kunnen slapen en we hadden maar één vertrek. Daar moest alles gebeuren: stoken, eten en slapen. De bedsteden zoals ze dat vroeger zegden, werden gemaakt van mastebomen en stonden rondom het vertrek. Vier werden er zo gemaakt. Een beetje later werden er voor iedere bedstee nog gordijntjes gehangen, zodat iedereen toch nog een klein beetje privacy

fig.1.Mit Van Oekelen met dochter, kleindochter en achterkleindochter.

had. Slapen deden we op een strooizak. De muren waren met krantenpapier behangen. Nou ja, behangen. Wij moesten die kranten met stokjes in de muur vastprikken. Zo konden wij het zand van de heideplaggen toch nog een klein beetje tegenhouden.

Toen we ook nog een oude stoof kregen, konden we ons ook nog verwarmen. De stoof hebben we toen op stenen geplaatst die we her en der gevonden hadden. "Nu onder de tafel nog stenen, dan zijn we gesteld.", zei vader. Met een deksel dat we van de mensen in de omgeving kregen en wat stenen hebben we toen een tafel gemaakt. We hadden ons hutje uiteindelijk klaar. Ik moet er zelf nog om lachen als ik het vertel. Eigenlijk was zo een hut best gemakkelijk. We moesten 's zaterdags niet schuren, het enige wat we moesten doen was een beetje gritselen en daarmee was de kous af. Er stond ook een waterput en met een boom, een hefboom zoals ze dat noemden, moesten wij putten. We kregen al vlug heel veel bezoek van de Ravelse smokkelaars. Die wisten ons al snel wonen en ze hebben ons een lange tijd nog heel goed geholpen. Achter ons hut lag een groot voetbalplein en ik en mijn broer gingen altijd kijken als ze daar aan het voetballen waren. Dan kregen we van alles en hadden ons zakken vol met chocolade en snoep. Zo hebben we daar een jaartje in die hut gewoond.

In 1916 was moeder wederom in verwachting en ik had haar 's avonds -toen ik in mijn bed lag- stilletkens horen zeggen tegen mijn vader dat zo iets toch niet in deze hut kon gebeuren. We werden ook allemaal groter en onze ouders hebben toen besloten om naar het vluchtoord in Uden te gaan. Daar zouden we dan toch wat te eten hebben want in die hut hadden we regelmatig eten te kort. In het vluchtoord van Uden kwam een grote baas van het kamp ons afhalen en hij bracht ons naar barak nr.7. In ons vertrek stond geen stoof. Er was een lange gang en daar stonden maar twee stoven die moesten dienen voor de hele barak. Aan het einde van die gang was de eetzaal. Als er 's middags gebeld werd, moest je maken dat je er was of je had geen eten meer. Een paar maanden waren we daar toen moeder naar een andere barak moest, die waar de moeders heen moesten voor de bevalling.

Vader had ondertussen werk gevonden bij een bakker buiten het kamp en zodoende stonden ik en mijn grote zus weeral in voor het huishouden. Je kan je wel indenken wat er zoal gebeurt als er zes kinderen alleen thuis zijn. Van die kant was het goed dat er 's avonds om half acht controle gedaan werd of de kinderen al sliepen. Als mijn kleinere broers en zussen sliepen, dan gingen ik en mijn grote zus met een blikken doos naar de dichtst bijgelegen aardappelgroef om er wat aardappelen te halen. De grote mensen mochten 's avonds bij de stoof komen warmen en toen de controleman weg was, vroegen we aan die mensen of we die patatten in de bakoven mochten bakken omdat we zo een honger hadden. Na een paar dagen mochten we moeder uiteindelijk gaan bezoeken. Ook nu hadden we tegenslag. We mochten enkel maar door het venster kijken want we mochten niet in de barak binnen. En wat we zagen...ze liet ons een tweeling zien. Zo moesten we weer naar onze barak. Vader kon zo nu en dan wel eens een brood kopen bij de bakker waar hij werkte. "We zijn toch gezond," zei hij, "we zullen er wel doorgeraken."

Ik was altijd nogal een handje vooruit geweest, dat moet ik bekennen. We waren daar nog geen half jaar of ik was overal bij. Ik zong mee in de kerk en was bij de turners. Ik zong ook nog bij een zangkoor en ik speelde ook heel graag toneel. Stilaan werd het mei en moesten sommige kinderen hun Eerste Communie doen. Ik moest naar een repetitie van het zangkoor en de Pastoor riep mij en zegde mij dat ik ze ook mocht doen. "Dan krijgt ge een mooi kleedje van het Comité", zei hij. Met de turners mocht ik ook altijd overal mee naartoe. En als er piramiden gemaakt werden, dan mocht ik het hoogste klimmen van allemaal en dat vond ik heel interessant. Maar mijn ouders hadden het niet zo graag omdat ik nog zo klein was. We hadden wel een goede turnmeester. Hij zorgde ervoor dat ik altijd de pap mocht gaan halen die voor de kinderen van het kinderheil bestemd was. Hij zegde tegen mij: "Daar wordt ge goed sterk van".

We gingen daar ook naar de school. Ik weet het nog heel goed. De juffrouw waar ik bij zat was heel groot. Haar naam was juffrouw Verhulzen en ze kwam van de stad Uden. Je ziet wel, ik heb

alles goed onthouden! Ik was ook heel graag gezien door haar, vooral omdat ik zo vanalles kon. Het was zo ver gekomen dat ik 's middags niet meer naar huis ging om te eten omdat zij voor mij altijd goed belegde -met kaas en vlees- boterhammen meebracht. Als ik ze niet op kon zegde ze: "Neem den overschot maar mee naar huis voor uw broers en zusjes."

Op een zekere dag was het 's avonds lichtstoet en die zou het hele kamp rondgaan. Ik was er weeral bij en moest verkleed zijn in een bijtje evenals nog andere meisjes van onze klas. Ze hadden een hele grote bijenkorf gemaakt en daar moesten we altijd maar rond lopen. Toen de stoet eindigde in het villapark, wist ik mijn weg niet meer naar huis. Het villapark bestond uit schoon houten huisjes die een beetje van het kamp afstonden en waar de rijkere vluchtelingen woonden. Daar was het schoonder dan onze barakken en daarom werd dat het villapark genoemd. Mijn ouders hadden overal gezocht en konden mij niet vinden. Ze waren erg ongerust en hadden de politie verwittigd. Zo ben ik dan toch nog behouden thuis gekomen.

Weer was er een jaartje voorbij en ik zong nog altijd in de kerk. "Ja kleine, ge doet heel goed uw best", zei de pastoor, "zoudt ge nog gaarne een nieuw kleedje hebben?" Ik zei: "Ja mijnheer pastoor heel gaarne." "Ewel, dan moogt ge uw Eerste Communie nog eens doen." En ja, ik had toch weeral een nieuw kleedje, ik liep altijd nogal in mijn geluk. Ondertussen was mijn grote zus wat ouder geworden en moest ze hier en daar gaan werken om wat bij te verdienen. Ik was de tweede oudste van de meisjes en haar opvolgster. Mijn tweelingbroertjes werden ziek en als we moesten gaan eten in de zaal, moest ik er altijd bij blijven en bracht mijn moeder mijn eten mee. Ik hoor het haar nog zeggen: "Als het je altijd aankijkt, moet ge mij roepen." Op de tweede dag was moeder nog maar net weg of mijn ene broertje begon me aan te kijken. Ik ben moeder nog gaan roepen, maar het was te laat. Het tweede is vier maanden nadien ook gestorven. Dat was weeral een slag voor ons gezin. "Maar kom," zei ons moeder, "we moeten toch vooruit, er is niets aan te doen."

Het schoonste wat ik heb meegemaakt was de dag van Sint Nicolaas. We vroegen aan moeder of we

een teljoor mochten zetten. "Zet er allemaal maar een, hij zal zeker toch wel iets brengen." 's Nachts hadden ik en mijn broer al eens een paar keren gaan kijken of er nog niets in ons bord lag. 't Was telkens niks. 's Morgens stonden wij op en we waren niet goed gezind, dat kunt ge wel denken. "Ja," zei moeder, "nu denkt ge wel dat Sint Nicolaas niets gebracht heeft, ik zal het eens laten zien..." En weet ge wat het was? Op een schap onder een handdoek lag een groot wit brood. Ik zie ze die handdoek nog altijd opheffen, dat heb ik nooit in mijn leven vergeten en we waren er ook blij mee. Je ziet, een mens kan heel wat meemaken in zijn leven.

Weeral was er een half jaar voorbij toen er plots werd verteld dat de oorlog bijna ten einde was. Toen dachten de mensen aan niets anders meer dan aan wanneer ze terug naar België konden. Op een gegeven moment klonk het overal dat de oorlog gedaan was. Er werden borden gehangen met een lijst namen op. Zoals gewoonlijk ging het weer volgens de letters van het alfabet. Iedere morgen gingen we zien of wij er nog niet bij waren. Na enkele dagen was het eindelijk onze toer. Je kan je wel voorstellen dat er veel vluchtelingen waren. We moesten alles inpakken. Dat was vlug gedaan, al wat we bezaten kon in één koffer. En zo vertrokken we weer naar België.

Terug in België kwamen we in een leeg huis terecht. Alles was geplunderd en gestolen. Toen moesten we weer zelf voor ons eigen kostje zorgen en dat was erger. Gelukkig kreeg vader nogal vlug werk en dat was nodig ook, want als ge alle dagen acht man eten moet geven, is er veel nodig. Moeder wist soms niet hoe ze de eindjes aan elkaar moest knopen om voor ons allemaal een beetje eten en wat kleding te hebben. Gemakkelijk was het allemaal genoeg. Schoenen moesten niet gepoetst worden want we hadden er geen. We hadden niets dan klompen en die werden zaterdags afgeschuurd om er zondags mee naar de kerk te gaan. Zo was het ook met onze kleding.

Maar steeds was ik paraat om bij de geburen of een bejaarde te gaan afwassen en dan kreeg ik soms een kleine fooi en daar kon ik moeder mee blijmaken. "t Is toch al weer een broodje," zegde ze. Ik werd overal graag gezien. Op een zekere

dag kwam mijnheer pastoor bij ons langs en hij vroeg dat ik mee in de kerk wou zingen. "Ik heb vernomen dat gij zo schoon kunt zingen." Ik zei: "Ja mijnheer pastoor, dat is het liefste wat ik doe, dat heb ik in Holland in het kamp ook gedaan en enkele grote mensen van Ravels ook." Met één van die grote mensen moest ik al de klassen af gaan om te zingen.

In de school was mijn rapport ook altijd goed. Het werd stilaan Pasen en zoals overal de tijd om de Plechtige Communie te doen. Het was weeral hetzelfde, er moesten weer kleren van het Comité komen omdat moeder geen nieuwe kleren kon betalen. Het was zover en we moesten bij de zusters komen om onze kleren te laten meten. Toen was ik het niet alleen meer, bijna al de Communiekanten werden er gekleed en ze werden door de zusters gemaakt. Ik weet nog goed, het mijne was een bruin. Sommigen kregen een grijs. Ze waren gemaakt met een hoog, stijf colke met een wit kantje. Het waren juist nonnekensklere en fier dat we erop waren. Maar een feest werd bij ons niet gegeven.

Een paar jaar later, toen we een beetje door de miserie heen waren, werd moeder ziek. Ze heeft een half jaar bedlegerig geweest door de reuma. In het begin kwam Dr. Van Baelen. Dat kostte in die tijd wel niet zoveel als nu, maar er bestond geen ziekenkas. Ik zie moeder nog wenen en zeggen tegen de dokter: "Ik zal u wel betalen, als ik wat beter kan zal ik nu en dan wel eens wat geven." "Och menneke", zei Dr. Van Baelen, "dat komt wel in orde. En als ge niets kunt betalen, doet het ook niets, ik help U toch wel." Zo vlug moeder hersteld was, gingen de zaken toch al wat beter.

Ondertussen was ik reeds 14 jaar geworden. Pastoor Van Mechelen kwam bij ons en vroeg aan moeder of ik niet wou gaan dienen in de stad. "Ik zal haar een goeie post bezorgen", zei hij. Alles was geregeld en ik met hem de stad in waar ik moest zijn. We belden en een fier madammeke deed open. "Hier ben ik met uw dienstmeisje, madam, haar ouders hebben me gezegd dat ge haar nooit alleen moogt laten gaan. Zelfs als ze het hier niet gewoon kan worden, moet ge het mij laten weten." Ik was in dienst. Het werk was niet zo

moeilijk, maar ik moest altijd alleen aan tafel zitten eten en daar kon ik mij niet bij neer leggen. Ik dacht altijd aan thuis, aan de grote tafel met een hele hoop. Dat vond ik toch veel gezelliger.

De vijfde nacht had ik niet geslapen en was vast besloten naar huis te gaan. 's Morgens kwam ik uit mijn bed en vertelde mijn bazin dat ik niet bleef. "Ja maar ik mag u niet alleen laten gaan, ge weet hier in de stad geen pad of spoor, ge zult verloren lopen, en ik sta verantwoordelijk voor u". Ik pakte mijn kleren in en vooruit er mee. Ik zal mijn plan wel trekken. Ik wist het adres van een broer van mijn vader, het was in de Vanderpoelstraat nr. 9, en daar moet ik zien te geraken. Ik had toch wat geld gekregen voor de dagen die ik er gewerkt had.

Het vertrek was heel moeilijk. Ik had al een paar straten gegaan, toen ik opeens een grote winkel zag. Ik legde mijn zakdoek op de vensterbank en vertrok weer. Hoe lang ik al gewandeld had, wist ik niet, maar het moeten toch wel een paar uren zijn geweest. Uiteindelijk kwam ik weer aan dezelfde winkel uit. Toen moest ik toch op een ander manier mijn weg vinden. Het kwam zelfs niet in me op om het eens aan de andere mensen te vragen. Het was al 4 uur in de namiddag en het werd stilaan avond. Ik zag opeens aan het einde van de straat en groot gebouw staan en vroeg aan een mijnheer waar ik was. "Wel meisje als ge hier voort blijft gaan, komt gij in de kazerne van de soldaten uit."

Uiteindelijk ben ik daar een café binnengestapt om de weg te vragen. Ik dacht dat die hier beter bekend zullen zijn dan ik. Ik vroeg aan die madam of haar zoontje mij de weg eens mocht wijzen en ja hoor, hij mocht mee. Ze vroeg ook waar ik moest zijn. Ik zei haar dat ik naar Borgerhout moest. "Dat is nogal ver lopen, maar ge zult er wel komen." In Borgerhout aangekomen, gaf ik die jongen een paar franken en bedankte hem. Bij mijn nonkel mocht ik 's nachts slapen. 's Anderendaags vertrok ik richting Ravels. Moeder schrok toen ze mij zag en vroeg wie mij naar huis gebracht had. Ik zei: "Ja moeder, ik heb weer mijne plan getrokken en ben toch goed thuis gekomen." Mijn grote zus werkte toen al bij Laurent Swaan, de Boomkwekerij te Weelde en ik moest ook gaan

werken. 's Maandags mocht ik met haar meekomen. Zo moesten wij iedere dag op onze klompen heen en weer naar Weelde.

Tijdens de winter had mijn vader regelmatig werk met de klompen van mijn kleinere broers. Dan werd er geslibberd zoals ze dat toen zegden en alle weken waren de bovenkappen van hun klompen afgebroken. De klompen werden dan met een ijzerdraadje gemaakt en dat hield soms toch een paar dagen. Onder de klompen deed vader stukken van oude riemen van de fabriek zodat ze wat langer zouden heel blijven.

Er werd ook flink gevoetbald en vader was kwaad op hen als ze weer thuis kwamen met stukken van hun klompen. Hij zei: "Ge kunt doen wat ge wilt, maar er komen geen nieuwe meer. Gaat maar naar het schob, daar liggen er een hele hoop, zoek er maar ene uit!" Het waren allemaal linkse klompen die er lagen, ze konden geen rechtse vinden. Ja mensen, je zal er misschien om lachen maar ze moesten van vader voor straf met 2 linkse klompen aan naar school. Ze werden natuurlijk uitgelachen en daarbij kwam nog dat ze soms ook nog de (veel te) grote broek van hun broer moesten aandoen. Ik hoor vader nog zeggen: "En nu zult ge het wel onthouden." En zo ging het leven stilletjes verder.

Toen mijn broers 3 à 4 jaar ouder waren, waren de tijden al een beetje verbeterd en mochten ze allen leren voor diamantslijper. Toen ze 't vak bijna kenden, was er ook alweer geen werk meer voor. Weeral een tegenslag. Een jaar later trouwde mijn oudste zuster. Dat waren alweer onkosten. Alles draaide om geld en als je d' er krap voor zit, is het niet alles. Toen dat weer voorbij was, moest moeder nogmaals een kindje kopen. Ze was toen 51 jaar. Dat kindje werd dood geboren. Als alle kinderen blijven leven hadden, dan waren we met zijn tien geweest.

Een beetje later trouwde ik op mijn beurt en ging bij ons thuis inwonen. Buiten een oud bed, een oude stoof, 6 stoelen, een paar borden en kommen en nog enkele kleinigheden, hadden wij niets toen we trouwden. We waren het zo al lang gewoon en wisten niet beter. De tijden waren stilletjes verbeterd en vader had weer werk op het

cementfabriek. Daar moest hij de schepen lossen en laden en dat was heel hard werken. Er werd in ploegen gewerkt en iedere werkman moest om de drie weken de 36 uren doen en dat was niet niets. Er moest 's middags eten naar vader gebracht worden en ja, wie was het alweer, ik natuurlijk die met datzelfde blauwe keteltje op pad moest. Op een gegeven dag kwam ik daar weer aangedragen met het eten voor vader, maar vader was nergens te bespeuren. Ik vroeg aan zijn werkmakkers waar hij was. Ze zeiden dat hij juist van de krijtramp gevallen was en opeens zag ik hem daar aankomen, zijn hoofd gelijk omwonden. Ik schrok zo hard dat ik aan de grond genageld stond. Hij had geluk dat hij niet dood was, want zo'n krijtramp was heel hoog. Ik ging dus met slecht nieuws weer naar huis. Het was nog altijd Dr. Van Baelen die bij ons kwam om hem te verzorgen. Hij zei tegen moeder: "Gij hebt nogal wat tegenslag gehad in uw leven." Toen vader genezen was, hoorde ik hem nog zeggen: "Wat zal het nu weer zijn?". Een paar weken later kocht ik mijn eerste kindje, het was er nogal erg hard gegaan. Alweer diezelfde Dr. Van Baelen die de bevalling gedaan heeft. Tot mijn grote spijt was het een ongelukkig kindje, dat was het ergste van al. Hij zegde: "Mensen toch, dat is iets om je hele leven niet te vergeten, maar het leven gaat steeds verder en dan komt alles weer goed." Dat was dan weer achter de rug.

Vader was na een week of zes ook terug aan de slag gegaan. Een maand of vier ging alles heel goed tot er -in 1926- een staking uitbrak. Toen stond Ravels gelijk overhoop omdat er onderkruipers waren die wel gingen werken. De stakers staken de koppen bij elkaar en het was beklonken. Ze vormden een grote stoet en alleman was te been en zo gingen ze tot over de brug. Ze wierpen met stenen en alles wat ze maar konden vinden. Er vielen zelfs gekwetsten. Het kwam zelfs zover dat de politie te paard er bij aan te pas kwam. Ze gingen er niet eens voor uit de weg. Die onderkruipers werden ratten genoemd en daar waren ze heel kwaad op. Ik ben ook altijd mee opgestapt in moeders plaats. Ze zei: "Gaaf gij maar mee, gij zijt jonk". Ik ken ook nog heel goed het liedje dat ze altijd zongen, de titel was "Op zoonen van de fiere Kempen".

Mijn man kon uiteindelijk een beetje verdienen door te werken op het pannenfabriek bij Dings. De verdiensten waren wel niet zo groot, iets van een 275 à 300 fr per week. Als we het een beetje zuinig aan deden, kwamen we de week rond. Ons gezin werd stilaan groter. We kregen op 10 jaar tijd 6 kinderen en daar had je heel wat voor nodig.

Zo leefden we verder en ondertussen waren we in het jaar 1940 gekomen. Onze oudste dochter was 16 jaar en kon niet werken omdat ze mindervalide was en de kleinste was 2 jaar. Ik moest net als mijn ouders met een gezin van acht man de oorlog meemaken. Toen was het niet zo dat als je naar Nederland vluchtte, dat je vrij waart. Hier moest ik nog meer dan te voren mijn plan trekken. Op een gegeven moment werd alles gerantsoeneerd en het waren maar beetjes dat je kreeg. Mijn man was ovenman en moest heel hard werken. Ik zei tegen hem: "Ik zal hier of daar eens gaan horen dat ik genen oogst graan mag komen binden." Per werkuur verdiende ik toen 5 fr en dat was de prijs die ik moest betalen voor een kilo rogge. Ik had een akkoord met die boer en ik heb toen heel de oogst gewerkt. Toen ik mijn graan ging halen bij die boer, nam ik nogal een fatsoenlijke zak mee omdat ik dacht toch wel heel wat verdiend te hebben. Ik stond verstomd toen hij zegde dat ik maar 5 kg graan kreeg aan 42 fr de kilo. Dat was toch ook geen goeie, volgens mij, en ik heb dat alles aan iedereen verteld dat ik zo gevaren ben.

Thuis gekomen met mijn graan, zegde ik tegen mijn man: "Nu ga ik ook smokkelen gelijk andere mensen, anders houden we geen eten." Ik en mijn vriendin trokken er op uit om in Nederland brood en zowat van alles te gaan halen. We hadden toch elk een brood of vijf en wat boter en zo konden we alweer een week eten met ons rantsoen er bij. We hadden wat centjes kunnen verdienen en ik en mijn man besloten een varken te kopen om vet te mesten. Toen moest het eten voor dat varken ook weer aangehaald worden en dat moest allemaal in het geniep gebeuren. En als het varken geslacht was en gezouten, moesten wij het verbergen want ze mochten dat niet vinden anders waren we het kwijt. Over het vat waar het varken in zat hadden we een lange canapé gezet

en opgedekt zoals een bed, net alsof we in de kelder sliepen. Gelukkig hebben ze nooit iets gevonden. De hespen werden gedroogd en waren voor vader die ze het grootste nodig had.

De klederen die mijn kinderen de laatste jaren van de oorlog droegen werden gemaakt van soldatendekens. Zo maakte ik lange jassen voor de meisjes en voor mijn enige zoon maakte ik uit oude soldatenvesten broeken. Het is helemaal niet plezierig als je altijd zo moet leven, maar kom, we hadden toch ons buikske vol en dat was toch het voornaamste. Het was altijd wel niet zo lekker, je moest eten wat je had. Zo hebben we vijf lange jaren moeten doorworstelen. Ook hebben we nogal dikwijls in de bak enkele dagen doorgebracht.

Toen de oorlog ten einde was, waren we toch zo blij dat we het er levend van af gebracht hadden. Mijn man had nog altijd werk, maar zijn loon was nog altijd maar 275 fr en daar konden we de eerste maanden voor allemaal kleren mee kopen. Twee van mijn kinderen gingen werken in Turnhout en dat hielp allemaal. Zo kwamen we langzamerhand aan de betere tijden. De kinderen werden groter en begonnen te trouwen. Mijn tweede oudste dochter was nog maar een half jaar getrouwd wanneer ik zelf nog een kindje moest kopen. Ik was toen 42 jaar oud. Toen waren we benieuwd hoe dat zou aflopen. Ik was onder behandeling van Dr. Laurent Van Baelen. Hij was dezelfde goede man zoals zijn vader. Toen de bevalling gebeurde, heeft hij met zijn vader alles afgewerkt maar het kind was helaas dood. We hadden nog maar één jongen en dat kindje was er ook eentje. Het woog 6,300 kilogram en was juist 63 cm groot. Alweer een grote tegenslag.

In 1956 -ik was toen 48 jaar- werd vader ziek. Ondertussen waren buiten mijn mindervalide dochter al mijn kinderen ook nog getrouwd en we waren weer zo arm als Job. Mijn man trok maar 600 fr per week van de ziekenkas. Zo heb ik met mijn mindervalide dochter en ook met vader tien lange jaren doorgebracht. (ik was 58 jaar toen hij stierf en hij is ondertussen ook al weer tien jaren dood). En al die jaren hebben we Laurent Van Baelen als huisdokter gehad tot we hem in '71 moesten missen, wat voor ons een pijnlijk geval

is geweest. Nu hebben we alweer vijf lange jaren Dr. Jan Van Baelen, dus dat is nu al de derde generatie. Hij heeft al die jaren mijn dochter goed geholpen. Ik ben ondertussen 70 jaar geworden en woon nog altijd samen met mijn mindervalide dochter. Ja mensen, ik spreek recht vanuit mijn hart als ik zeg dat ik de Dokters Van Baelen nooit zal vergeten omdat ze altijd zo goed voor ons zijn geweest. Ik kan ze niet genoeg bedanken om hun getrouwheid al die jaren.

Dit is het verhaal van Maria Van Oekelen, Beukenlaan 9, Ravels 2380

Het geslacht Van Beurden(2)

Hoe ontstond de naam van Beurden?

In de oudst bekende Cijnslijst van het Hertogdom Brabant uit 1340 worden in de Tilburgen 865 grondbezitters genoemd en van dit aantal zijn er 175 die met een familienaam worden vermeld. Het merendeel wordt dus nog vermeld met het patroniem zoals Claes Willemse. Driekwart van de mensen voerde toen nog geen familienaam. Van deze familienamen zijn er slechts een 25-tal die de eeuwen hebben getrotseerd waaronder de achternaam Van Beurden.

De middenletter D is onlosmakelijk verbonden met onze familienaam en komt reeds in de dertiende eeuw in Tilburg voor. Het voorzetsel VAN wijst op een plaats van herkomst. Jan Trommelen (1924) schreef samen met zijn zoon het boek 'Tilburgse toponiemen in de 16e eeuw. Een tentatieve reconstructie en naamsverklaring. (Tilburg, 1994, ISBN nr.90-74418-3-1, Tilburgse bronnenreeks 1,496 blz.)'. Op pagina 127 in nummer 16 is sprake van een waterloop in de hertgang de Schijf die de bedbuer werd genoemd. De oudste naam was Buer of Buerde. Aangezien hier de eerste Tilburgse houten kerk werd opgericht op grond van de Tilburgse heer Giselbert in 1160, de voorloper van de huidige Heikese kerk een kleine 100 meter verderop, werd aan het begrip Buerde het begrip Bed toegevoegd waarover zo

dadelijk meer. Het kerkje werd overigens door de wereldheren van het bisdom Luik bediend. Onze familienaam is afkomstig uit dit oudste deel van het nabij het centrum gelegen grondgebied.

Bij de Tilburgse bedbuer kwamen veel wegen samen uit de herdgangen. Op dit kruispunt van de wegen vanuit de Hoeven, de Rijt, de Herstal, de Veldhoven en Corvel bevond zich het eerste centrum van Tilburg. Het stuk grond ligt op de splitsing van de huidige Boomstraat en Elzenstraat en is altijd in het bezit geweest van de kerkfabriek. In het begin van de vorige eeuw zijn er een parochieschool en een nonnenklooster gebouwd die nog altijd aanwezig zijn in tegenstelling tot de prachtige Noordhoekse kerk die enige decennia geleden ten prooi is gevallen aan stads- en geloofsvernieuwing. De Buerde liep vanuit de Schijf langs de herdgangen de Herstal en Waterhoef naar de Hasselt en verder langs de Stokhasseltsestraat naar het noorden toe waar zij uitmondde in de Sloprijt. Deze liep uit in de Lei, die verder onder Heukelom richting Oisterwijk, Voortse stroom wordt genoemd. Deze waterloop is zoals de meeste Tilburgse waterlopen nu opgenomen in het rioleringsstelsel. Overigens ontsprong de Buerde bij het Hagelcruijs in de directe omgeving van Schijf. Op de samenkomst van veldwegen, bij de plaats waar nu de Elzenstraat in de Boomstraat uitkomt stond indertijd dit Hagelcruijs. Hier dichtbij ligt nu het Hagelkruisplein.

De Schijf maakte in de vroege Middeleeuwen deel uit van een uitgestrekt bosgebied. De heiden ontstonden pas later door rooibouw en overbeweiding. Ik stel dat de naam Van Beurden ingang vond rond het jaar duizend toen onze daar boerende voorouders via hun kinderen verderop trokken voor nieuwe ontginningen langs de waterloop de Buerde. Hun zonen noemden zich Van Buerde en splitsen zich in diverse takken, bijvoorbeeld een noordelijke tak die via de Rijt in de Heikant uitkwam en een zuidelijke tak richting Kerck en Oerle. De verspreiding vond vooral via gronden langs waterlopen plaats en zo kwamen zij terecht in Oisterwijk en uiteindelijk ook in den Bosch.

De naam bedbuer komt in het Rijn- Maasland meer voor en betekent letterlijk Bedehuis en is

een zeer oude naam voor een kerk. Bedbuer is een samenvoeging van de twee Germaanse woorden bido en buer of buerde. Bido is gebed of bede en buer (of ook burja) is een keet, hok, schuur, en zo zou Bedbuer dus gebedsschuur betekenen. In het etymologisch woordenboek is de betekenis van bura: huis, vertrek. Bedbuer wil dan letterlijk zeggen: bedehuis. In het Tilburgse geval was deze buerde gelegen in de Schijf. Na de kerstening werd hier een houten kerk gebouwd en werden kerk en waterloop aangeduid als De Bedbuer. Onze voorouders hadden hier hun vruchtbare laaggelegen gronden en hun boerderij(en) en later werden het letterlijk de burens van de kerk.

Vermeldingen over die Bedbuer in het gemeentearchief van Tilburg :

- die Bedbuer GAT R 262; 35 v o;
- in die Schijve bij den Bedbuer GAT R 263; 27 R o.

Vermeldingen in de Oisterwijkse protocollen over die Bedbuer:

- gebuerwech ten Bedbuer waert aen in die Scijve R 144:15 o (1423)
- in die Scijve van Tilborch omtrent den Bedbuer R 158: 7 v o (1450)
- aan de Bedbuer R. 143: Ro (1421)

Bron: Ad Van Beurden, Tilburg

Het geslacht Van Beurden(2)

XL.CORNELIS JANSSEN VAN BUERDEN (BOERDEN)

Hij werd ook Rugdijcx genaamd, werd geboren rond 1521, woonde te Tilburg en is overleden na 26 november 1605. Wij komen hem een paar keer tegen in de Civiele processtukken GA Tilburg inv.0014: nr.1185: betreft schadeloosstelling en restitutie van contributie voor een afgepande koe(1585), nr.1110: betreft verhuur van een heideveld om het hooi te maaien(1571) en nr.1106: betreft betaling van een varken(1568). Cornelis was gehuwd met CRISTINA STAPPAERTS. Zij werd geboren rond 1526 als dochter van Adriaen Hendricks Stappaerts en werd begraven op 26 november 1605. Uit dit huwelijk:

1.PETER CORNELIS JAN ANTONIS VAN BEURDEN, molenaar (pachter) te Boxtel, Nieuw Herlaer en den Dungense Cant (Maaskantje), geboren rond 1546, wonende te Vught, overleden na 2 mei 1616. Peter is getrouwd op 24 december 1575 voor de kerk met CORNELIA CORNELIS PAUWELS. Zij moet overleden zijn voor 10 december 1610.

2.JAN DE OUDE VAN BUERDEN (BEURDEN) werd geboren rond 1550 en we komen hem verscheidene keren tegen in de Civiele processtukken van GA Tilburg, inv.0014: nr.1848: Jan Cornelis van Buerden, als man van Catharijne, dochter van mr.Hendrick Zwijsen, contra Jan Hermans den Haen, betreft betaling van achterstallige rente(1614), nr.1828: betreft de erfgenamen van Jan Cornelis Daneels (1613), nr.1827: betreft betaling voor het vollen van lakens(1613), nr.1777a: betreft betaling van een pacht(1611-1612), nr.1712: betreft het steken van turf en het slaan met een stok (1608), nr.1711: betreft Dierck Michgielse(1608), nr.1595: betreft het betalen van een schuld (1601), nr.1560: betreft betaling van kosten voor een drinkgelag en andere kosten voortvloeiend uit de verdeling van de nagelaten goederen van mr. Hendrick Zwijsen(1600-1601), nr.1549: betreft achterstallige betaling van pacht voor een huis en hof in 'de nieulant' (1600, retroacte 1598), nr.1526: betreft terugbetaling van geleend geld(1599, retroacte 1598), nr.1487: betreft betaling van pacht(1598), nr.1454: betreft het steken van turf en het maaien van hei(1598), nr.1419: betreft terugbetaling van geleend geld(1596, retroacte 1594), nr.1284: betreft levering van een paard met gebreken(1591), nr.1282: betreft het maaien van hei, het steken van turf en het niet opvolgen van de geboden van de gezworenen(1591), nr.1879: betreft Jan Cornelis van Buerden contra Jan Hermens den Haen en de erfgenamen van Jan Cornelis Wouters(1616

(zie ook 1848)), nr.1895: betreft het betalen van schulden vanwege diverse geleverde goederen en nr.1897: betreft het ophouden van een haaflijk gericht tegen Heijndrick Jans van Dijck(1616). Jan was gehuwd met ADRIANA CORNELIS CORNELISSEN DE BEER. Jan is getrouwd te Tilburg voor 4 augustus 1576 met CATHARINA SWIJSEN, dochter van Mr.Hendrick Laureijssen en Geertruijt Benedictus Heijen. Zij overleed voor 1627. Jan is daarop te Tilburg op 9 februari 1627 met JENNEKE SYMEN JAN ANTHONIS 'S-HEERDEN getrouwd.

3.ARIJAEN VAN BEURDEN (GEHEIJTEN JONGBLOED), geboren rond 1558, zie X.

Cornelis hertrouwde WILLEMIJN JAN JAN BERYS VAN OERLE, dochter van Jan Jan Berys van Oerle. Zij overleed voor 1601 en had met Cornelis één kind:

4.JAN CORNELIS JANSSEN DE JONGE VAN BOERDEN. Hij werd geboren rond 1570 en overleed na 1627. Jan was gehuwd met BARTOLDA JOOST CORNELIS VAN DER LOO. Jan hertrouwde te Tilburg op 15 februari 1600 met JENNEKE JOOST PETERS JAN EELKENS en daarna nogmaals op 14 juli 1605 met ADRIANA WILLEM JAN VAN WEERT.

X.ARIJAEN VAN BEURDEN (GEHEIJTEN JONGBLOED)

Hij was molenaar (pachter) te Esbeek, Nieuw Herlaer en Den Dungense Cant en molenaar (in eigendom) te Den Bosch en Oisterwijk. Hij werd geboren rond 1558 en overleed na 1645. Arijen is getrouwd voor 8 november 1591 met ADRIAANTJE JERONIMUS CLAESSEN die overleed na 12 juni 1627. Uit dit huwelijk:

1.CORNELIS VAN BEURDEN, geboren te Haaren rond 1584, zie IX.

2.ANNA VAN BEURDEN, geboren in het jaar 1587. Anna was gehuwd met GERRIT WOUTERSZ. VAN DER VEKEN die molenaar was.

3.WILLEM VAN BEURDEN. Hij was Borgemeester van Oisterwijk in 1619 en schepen van Oisterwijk in 1632. Hij werd geboren rond 1587 en overleed voor 1641. Hij huwde tweemaal: eerst met een ELISABETH, daarna met IDA EMBERTS. Ida had een onwettig kind, nl. Cornelia die geboren was op 2 september 1633.

4.GERRIT VAN BEURDEN, geboren rond 1587. Gerrit was gehuwd met JENNEKE CORNELIS MICHIEL DANIELS.

IX.CORNELIS VAN BEURDEN

Hij was molenaar te Oisterwijk. Cornelis werd geboren te Haaren rond 1584 en is overleden tussen 18 maart 1619 en 16 februari 1627. Cornelis is getrouwd rond 1612 met JOHANNA JOORDEN JANZ. DE GREEF, dochter van Joorden Jansz. de Greef. Uit dit huwelijk:

1.CORNELIS VAN BEURDEN, geboren te Oisterwijk op 9 december 1612, zie VIII.

2.MAIJCKEN CORNELIS ARIENSZ. VAN BEURDEN, gedoopt te Oisterwijk op 10 maart 1615 en overleden rond 1690. Maijcken was gehuwd (1) met WILLEM JANSZ. LAMBERTSEN, die overleed voor 1645. Maijcken is daarnaast getrouwd rond 1643 (tussen 19 februari 1642 en 26 november 1645) met CORNELIS JAN VAN BEURDEN, die geboren is te Oisterwijk voor 11 januari 1621 en een zoon van Jan Wouter Woutersz. Petersz. van Beurden en Adriana Petersdr. Conincx was.

3.ADRIAEN VAN BEURDEN, geboren te Oisterwijk in het jaar 1615 en overleden voor 21 maart 1667. Adriaen was gehuwd met ALEIJT CORNELIS

ADRIAENSZ. VAN DEN BOOM, dochter van Cornelis Adriaensz. van den Boom. Zij overleed te Oisterwijk op 30 oktober 1674.

4.JERONIMUS VAN BEURDEN, ook genaamd Jeroen, werd gedoopt te Oisterwijk op 6 mei 1620 en overleden voor 30 oktober 1677. Jeronimus was gehuwd met JENNEKE DIONIJS. JANSZ. VAN ARENDONCK, geboren in het jaar 1622 als dochter van Dionijs Jansz. van Arendonck.

5.JORDANUS VAN BEURDEN werd gedoopt te Oisterwijk op 4 januari 1623 en vermoord (Oisterwijk R 339,f 77 d.d. 26-10-1645). Hij werd begraven te Oisterwijk op 26 oktober 1645.

VIII CORNELIS VAN BEURDEN

Hij was schepen van Oisterwijk en werd daar geboren op 9 december 1612. Hij overleed voor 1645. Cornelis ging in ondertrouw te Oisterwijk op 13 februari 1632 en huwde daar op 24 februari 1632 JOHANNA PETERSDR. DE MOIJ. Uit dit huwelijk:

1.CORNELIS VAN BEURDEN, gedoopt te Oisterwijk op 7 augustus 1633, was gehuwd met HENDRIKSKEN VAN SOMEREN, dochter van Jan Hendricks Antonius van Someren en Michieltje Jensdr. Adriaens van Vught. Cornelis hertrouwde te Oisterwijk op 29 juni 1665 met JOHANNA JANSEN.

2.JAN VAN BEURDEN, geboren rond 1638 en overleden voor 1 juni 1684, huwde te Oisterwijk op 6 maart 1669 ELISABETH CLAES PETER JACOBS. Hij hertrouwde HEIJLTJEN BOEREN (ook genaamd Vughts), dochter van Hendrick Boeren.

3.ADRIANA DE JONGSTE VAN BEURDEN, gedoopt te Haaren op 2 april 1640, huwde te Oisterwijk WOUTER ADRIAENSZ. VAN AELST. Adriana hertrouwde te Oisterwijk op 17

december 1690 JAN GOOSSENSZ. PIJNENBURG, gedoopt te Oisterwijk op 24 augustus 1665, begraven aldaar op 16 april 1738.

4.ADRIANA DE OUDSTE VAN BEURDEN werd gedoopt te Haaren rond 1640. Adriana is getrouwd voor 30 april 1667 met PETER JANSZ. VAN DEN HEUVEL.

Cornelis hertrouwde te Oisterwijk op 18 april 1684 op 71-jarige leeftijd MAJCKEN AERTS en uit dit huwelijk werd ook nog een kind geboren:

5.ARNOLDUS CORNELIS VAN BEURDEN, ook genaamd Aert, werd geboren te Haaren op 14 januari 1663, zie VII.

VII.ARNOLDUS CORNELIS VAN BEURDEN

Arnoldus, ook Aert genoemd, werd geboren te Haaren op 14 januari 1663, overleed er en werd begraven op 6 februari 1721. Arnoldus trouwde te Haaren op 28 mei 1684 met MARIA JOHANNES VUGTS, dochter van Jan van Vught. Zij werd begraven op 6 februari 1721. Uit dit huwelijk:

1.JAN ADRIAAN VAN BEURDEN, gedoopt te Haaren op 26 maart 1685, zie VI.

2.ADRIAAN ARNOLDUS VAN BEURDEN werd gedoopt te Haaren op 16 augustus 1686 en overleden aldaar op 24 juni 1763. Adriaan is in ondertrouw gegaan te Helvoirt op 24 augustus 1715 en getrouwd te Haaren op 10 september 1715 met JOANNA JANSE PIJNENBURG. Zij overleed te Haaren op 23 december 1737. Adriaan is daarop getrouwd te Haaren op 12 juli 1744 met MARIA JANSE VAN DER SANDE.

3.PETRUS VAN BEURDEN werd gedoopt te Haaren op 22 september 1688.

Petrus is in ondertrouw gegaan te Cromvoirt op 3 mei 1725 en getrouwd te Haaren op 22 mei 1725 met ISABELLA SCHILDERS.

4. WILHELMUS VAN BEURDEN, geboren te Haaren op 24 mei 1691, overleden aldaar op 6 november 1721.

5. MARIA VAN BEURDEN, gedoopt te Haaren op 10 augustus 1693.

6. MARTINUS ARNOLDUS VAN BEURDEN, gedoopt te Haaren op 28 mei 1696, overleden aldaar op 29 november 1768. Martinus is in ondertrouw gegaan te Helvoirt op 8 februari 1721 en getrouwd te Haaren op 23 februari 1721 met JOHANNA MARIA ADRIANA VAN DE BOSCH. Zij overleed te Haaren op 31 maart 1756.

7. HENDRICUS VAN BEURDEN, gedoopt te Haaren op 10 april 1698.

8. ANNA MARIA VAN BEURDEN, gedoopt te Haaren op 13 augustus 1701.

9. GUILIELMUS VAN BEURDEN, gedoopt te Haaren op 13 maart 1705.

VLJAN ADRIAAN VAN BEURDEN

Hij werd gedoopt te Haaren op 26 maart 1685. Jan ging in ondertrouw te Oisterwijk en huwde te Tilburg op 2 maart 1710 met CLASIJN JAN MUTSAERTS. Uit dit huwelijk:

1. ADRIANUS VAN BEURDEN, gedoopt te Tilburg op 9 december 1711.

2. DIGNA VAN BEURDEN, gedoopt te Tilburg op 26 november 1712.

3. PETRONILLA VAN BEURDEN, gedoopt te Tilburg op 18 januari 1714.

4. ANNA VAN BEURDEN, gedoopt te Tilburg op 26 augustus 1715.

5. JAN ADRIAAN VAN BEURDEN, gedoopt te Tilburg op 3 april 1718, zie V.

6. WILHELMUS VAN BEURDEN, gedoopt te Tilburg op 14 januari 1721.

7. CORNELIUS VAN BEURDEN, gedoopt te Tilburg op 2 januari 1723.

8. MARIE-ANNE VAN BEURDEN, gedoopt te Tilburg op 4 november 1724.

V. JAN ADRIAAN VAN BEURDEN

Hij werd gedoopt te Tilburg op 3 april 1718. Jan huwde te Tilburg op 20 november 1741 MARIA JAN NOUWENS, gedoopt te Riel in het jaar 1711. Uit dit huwelijk:

1. JOANNA VAN BEURDEN, gedoopt te Tilburg op 13 maart 1745.

2. MATTHEUS VAN BEURDEN, geboren te Tilburg rond 1749, zie IV.

IV. MATTHEUS VAN BEURDEN

Hij werd geboren te Tilburg rond 1749 en overleed te Poppel op 30 oktober 1817. Mattheus is in ondertrouw gegaan te Gilze Rijen op 1 april 1769 en huwde aldaar op 16 april 1769 voor de kerk MARIA VERMEULEN, dochter van Gerard Vermeulen en Adriana Loymans. Zij overleed te Gilze op 17 april 1815. Uit dit huwelijk:

1. JOANNA VAN BEURDEN, spinster, geboren te Riel op 9 maart 1772 en overleden te Poppel op 16 november 1830, huwde te Goirle op 25 september 1796 HENDRICUS VAN BEURDEN, handwerker/wever, gedoopt te Goirle op 11 mei 1778, overleden te Poppel op 21 juni 1819, zoon van CORNELIS SIMON VAN BEURDEN (landbouwer) en HELENA ADRIAEN SMULDERS.

2. GERARDUS VAN BEURDEN, landbouwer, geboren te Riel op 4 april 1774,

huwde te Poppel 26 floreal jaar XII CORNELIA TORIAENS, geboren op 5 oktober 1769, dochter van Andreas Toriaens en Helena Hendrikx.

3. ADRIANA VAN BEURDEN, landbouwster, geboren te Poppel op 13 mei 1777, overleden te Poppel op 23 januari 1849, huwde te Poppel op 8 februari 1809 CORNELIUS VAN EERSEL, dagloner, zoon van Gerardus van Eersel en Michelina Michiels en overleden te Poppel op 27 februari 1845.

4. ADRIANUS VAN BEURDEN, geboren te Poppel op 5 maart 1780, zie III.

5. ADRIANA MARIA VAN BEURDEN, geboren te Poppel op 9 augustus 1784, overleden te Poppel op 27 oktober 1835, huwde te Poppel op 24 februari 1808 CORNELIUS DAEMEN landbouwer, geboren te Tilburg rond 1784 als zoon van Jacobus Daemen en Cornelia Vughs en overleden op 2 augustus 1851.

III. ADRIANUS VAN BEURDEN

Hij was landbouwer te Poppel. Hij werd geboren te Poppel op 5 maart 1780. Adrianus is getrouwd te Poppel op 8 februari 1809, op 28-jarige leeftijd, met JACOB STAES, dienstbode, geboren te Hooge Mierde rond 1785 als dochter van Jacobus Staes en Wilhelmina Aerts. Uit dit huwelijk:

1. JACOBUS VAN BEURDEN, geboren te Poppel op 10 mei 1810, zie II.

2. ADRIANUS VAN BEURDEN, geboren te Poppel rond 1811. In 1834 verbleef Adrianus in Riel (volkstelling 1834)

3. JOANNES BAPTISTA VAN BEURDEN, landbouwer, geboren te Poppel op 2 november 1813. Joannes is getrouwd te Poppel op 3 november 1842, op 29-

jarige leeftijd met ANNA MARIA HIJKANTS (30 jaar oud), landbouwster, geboren te Gilze op 27 maart 1812 dochter van Jacobus Hijkants en Elisabeth Schellekens, wonende te Alphen.

4. MATTHEUS VAN BEURDEN, landbouwer, geboren te Poppel op 2 mei 1820. Mattheus is getrouwd te Poppel op 2 juli 1846, op 26-jarige leeftijd, met DINGEMA VROMANS (34 jaar oud), landbouwster, geboren te Poppel op 3 mei 1812 als dochter van Wilhelmus Vromans en Hendrica Smolders. Dingema was weduwe van Dionisius Mulders.

5. MARIA VAN BEURDEN, geboren te Poppel in het jaar 1826.

II. JACOBUS VAN BEURDEN

Hij was werkbode, werd geboren te Poppel op 10 mei 1810 en overleed te Borgerhout op 6 augustus 1868. Jacobus is getrouwd te Poppel op 25 juni 1834 met ANNA CATHARINA DE GRAAF (25 jaar oud), dienstmeid, geboren te Alphen op 23 maart 1809 als dochter van Hendricus de Graaf en Anna Catharina van Dal. Zij overleed te Poppel op 26 mei 1862. Uit dit huwelijk:

1. WILHELMUS VAN BEURDEN, geboren te Alphen-Riel op 16 april 1835.

2. HENRICUS VAN BEURDEN, dienstknecht, geboren te Alphen-Riel op 28 april 1837. Henricus is getrouwd te Ravels op 15 februari 1867, op 29-jarige leeftijd, met ADRIANA VAN LEENT (23 jaar oud), dienstmeid, geboren te Ravels op 17 februari 1843 als dochter van Jan Baptist van Leent en Maria Elisabeth Teurlings.

3. ADRIANUS VAN BEURDEN, geboren te Alphen-Riel op 10 juli 1839, zie I.

I. ADRIANUS VAN BEURDEN

Hij werd geboren te Alphen-Riel op 10 juli 1839 en overleed te Antwerpen op 3 februari 1892. Adrianus is getrouwd te Antwerpen op 18 december 1873, op 34-jarige leeftijd met MARIA LUDOVICA MOL (23 jaar oud), geboren te Antwerpen op 7 juli 1850 dochter van Guilielmus Mol en Anna Maria van Eck. Zij overleed op 17 december 1921. Uit dit huwelijk:

1. HENRICUS VAN BEURDEN, geboren te Antwerpen op 12 november 1875.

2. JOANNES VAN BEURDEN, geboren te Antwerpen op 2 augustus 1877 en overleed aldaar op 26 april 1930.

3. CAROLINA VAN BEURDEN, geboren te Antwerpen op 7 februari 1880.

4. LUDOVICUS VAN BEURDEN, geboren te Antwerpen op 2 januari 1882 en overleed aldaar op 22 augustus 1916 (oorzaak: hersenvliesontsteking). Ludovicus is getrouwd te Antwerpen op 30 januari 1906, op 24-jarige leeftijd met JOANNA CATHARINA LOMMAERT (21 jaar oud), geboren te Antwerpen op 13 mei 1884 dochter van Michael Lommaert en Josefien Verrijken. Zij overleed te Antwerpen op 24 januari 1969.

5. LUCIA VAN BEURDEN, geboren te Antwerpen op 15 november 1883 en op jonge leeftijd aldaar overleden op 11 januari 1893.

6. PHILOMENA VAN BEURDEN, geboren te Antwerpen op 8 oktober 1885.

Dit is echter niet de enige tak Van Beurden die in Poppel en omgeving nakomelingen heeft. Een tweede tak, waaruit onder andere mgr. Victor Van Beurden stamt, wordt besproken in het volgende nummer van dit tijdschrift.

Wim Fase en Jan Van Beurden

Van Veenmollen en Seitebokken

In 'De Schakel', het trimestriële blad van de oud-studentenbond van het Damiaancollege uit Aarschot verschenen ooit twee artikels die handelen over de opslitsing van de parochies St.-Michiel en St.-Jan. Het eerste deel verscheen in april 1955 (nr. 27) en droeg als titel 'Van St Michiel en St Jan' en het tweede deel, 'De Triomfantelijke verzoening', verscheen in augustus 1955 (nr. 28). Hieronder kan je het eerste deel terugvinden, terwijl het tweede deel in het volgende nummer van ons tijdschrift opgenomen zal worden.

Van Sint Michiel en Sint Jan

Mens hilaris.

Naijver, eigendunk en andere menselijke kortzichtigheid joegen in de dorpspolitiek zelfs brave mensen in 't harnas. Deo Gratias heeft in zijn gemeente destijds zulk een scheuring meegeemaakt, toen naast de parochie St. Michiel ook de kapel van St. Jan aanspraak wilde maken op de titel van parochie.

Deo Gratias dacht dat deze novelle minder geschikt was voor De Schakel. We hebben hem van het tegendeel kunnen overtuigen, de uitbreiding van de parochies is immers aan de orde van de dag. Als we daarbij verklappen dat de hemel het bisschoppelijk paleis verbeeldt en Sint Pieter Mgr. Van Cauwenbergh zaliger gedachtenis, dan wordt het fictieve van de voorstelling wel doorzichtig voor de aandachtige lezer.

Dit verhaal werd overgenomen uit het geheim archief van 'De Graafschap'. De oorspronkelijk tekst was in het latijn. De naam van de schrijver is onbekend (we weten nu dat het Amandus Van Balen is), wellicht was hij beducht voor een pak slaag want in die tijd gold het spreekwoord "... de waarheid mag niet gezegd worden". De inhoud van het werk is van die aard, dat hij alleen

door latijnklappende mensen gelezen mocht worden.

Nog enkele verklaringen:

- *De Graafschap: Weelde*
- *'t senaat van Welt: de gemeenteraad*
- *Albertus imperator missum dominicum salutat: Albertus bevelhebber gezant der Heren groet u*
- *Confederatio grillotalparum: Bond van de Veenmollen*
- *'s konings afgezant aan 't Scheld: de provinciegouverneur*
- *'s konings heraut: het Belgisch staatsblad*
- *Cornelius Becanus: Corneel Van Beek – Van Loon*
- *Joanna Molana: Jeanne Vermeulen*
- *Antonius Ambrosius: Toon Brosens*
- *Cornelius Palum: Corneel Van der Paalen*
- *'t Verre Hageland te Rooy: Waanrode*

Hoe een klein stil dorpke toch in beroering kan komen! Want een stil dorpke was Welt altijd geweest: een dorpke van simpele heiboeren, die met hun karren door de straten hottelden en waar 't jonge volk fluitend en zingend naar 't veld ging.

En het patroonschap over al die mensen was in handen van Sint Michiel, die de draak uit de hemel had geworpen en om redenen van militaire verdiensten, heel het graafschap Welt had gekregen met de heerlijkheden van de Straat, de Meir, en de 'Heg' en Schoot en de grote jachten in 't westen en 't oosten. Hij woonde in een sterke burcht, met een reus van een toren in de beste verstandhouding met Sint Willibrord die in 't majestaat van Poppel zat, omdat hij de heidemensen tot in hun uiterste scharhoeken had opgezocht, en Sint Servaas, de apostel van de Kempen die 't schrale hertogdom Ravels had gekregen en op de koop toe de heerlijkheid van de Eel met de beste boerderijen aan Sint Adriaan had moeten afstaan.

Heel de dag stond Sint Michiel in zijn toren, met zijn ogen altijd naar de Singel, alsof hij de staart van de draak daar ergens gezien had, en altijd in uniform als een soldaat. Maar in de heerlijkheid van de Straat woonde ook Sint Jan Baptist als vrij man, ja, maar iets te zeggen in 't graafschap had

hij niet. Hij zat daar in een klein vervallen kappelleken en hij was er geplaatst omdat hij altijd van eenzaamheid had gehouden en van uit zijn toreken kon hij heel de Overhei zien waar hij veertig jaren had geleefd. Want toen hij nog in volle bloei van zijn jonkheid was, had Joannes Baptista het kosterschap van vader Zachaar verzaakt en hij was van Grobbendonk dieper de hei ingetrokken om op Kruisberg zo wijd van de mensen als 't maar kon, zijn tenger huiske te timmeren. Daar woonde hij stil en gelukkig met z'n schaapkes in 't stalleke nevens de kluis en zijn biekens stonden 't einden het hofke dat hij had aangelegd.

Heel de winter zat hij bij 't vuur van turf en dennetakken en las in een groot boek met koperen sloten al wat de profeten hadden geschreven over de Heiland, die gekomen was. Maar als de zomer in de lucht kwam, en Gods werken in al hun heerlijkheid gingen openliggen, dan dreef Johannes zijn schaapjes vroeg uit hun kooi naar de heide. Dan ging hij zitten op een zandige hoogte bij de eenzame dennen, die daar stonden, en zag hij zijn biekens hangen in het heidekruid, en werken en wroeten met hun pootjes en hun koppekes die in de purperen kelkjes wringen om de zoete honing er uit te puren. Hij liet zijn ogen gaan over de rozige heuveltjes, waar zijn schaapjes als witte vlokjes tegenhingen, en over de zilveren vennen waar de grijze reiger stond te vissen in 't riet, waar de bruine kalders juichend uit de lucht vielen en de witte meeuwen schreeuwden en scheerden en zwierden, laag over de grond, in wijde kringen, tot vast bij zijn schaapjes. En als Johannes zag hoe schoon het was, dan gingen zijn blikken omhoog naar 't grote gewelf dat stond gespannen over de grote heide en zijn gedachten klommen op, nog hoger dan de witte wolken die daar zaten, tot bij Hem die 't alles gemaakt had en nu wandelde tussen de mensen. Dan lag er ontroering op zijn donkerbruine trekken en zijn ogen stonden te schitteren in zijn zwarte kroezelkop als in heilige verrukking. Want zo was Johannes' leven in de heide: een immer samenzijn met God en hij nam geen slok van 't heldere water der vennen noch proefde de zoetheid van de honing of hij dacht aan Hem die 't had gegeven. Dan kon hij weemoedig kijken naar de grijze, golvende lijn van de verre bomen die zijn heide omsloten, want hij dacht op de mensen die daar woonden en

wachtten op de troost van zijn woord. Bij de kronkelende stroom, aan de Schootse brug stonden ze te wachten op hem. Ze kwamen van dicht en van verre, van 't graafschap en elders en de Meyerijse boeren stonden er ook, stoere mensen met blauwe kieltsjes aan en gele turks-lederen broeken en woorden in hunne mond die klonken als kristal. De ouderen stonden met hoopjes bijeen en spraken driftig en de jongeren zaten langs de boorden van de Stroom en roerden hun mooie voeten door de frisheid van 't water. Heel achterin de hoop stond een oud soldaat met de blinkende helm op zijne kop en zijn lange speer stak hoog omhoog boven al het volk dat er stond. Maar als Johannes kwam werd alles stil en de vrouwen die daar waren gingen neerzitten op 't gras en legden hun kinderen aan de borst en susten ze zacht opdat er toch maar geen enkel woord verloren zou gaan van alles wat Johannes tot hen sprak. Want Johannes zijn woorden smaakten zoet als honig en die ze hoorden voelden iets komen in hun hart als de vredige kalmte die woont in de heide. En een struise boer, met kale schedel, die er bij stond, kon zijn eigen niet langer bedwingen en hij wees met zijn duim naar Johannes en zei 't luid tegen de mensen rondom: "Hij is 't, die we verwachten." Maar Johannes hief zijn arm omhoog van de leuning en stak hem afwerend vooruit: "Neen, ik ben het niet", zei hij, "maar ik maak zijn wegen gereed."

Honderden jaren waren voorbijgegaan sinds Johannes in de heide woonde en al die tijd was de Vooruitgang over 't dorpke gegaan en de Poezij stond te zuchten in de verre hoekjes. Zware ijzeren machines scheurden akkers en heiden open, zaaiden het koren in schone, rechte rijen, knipten het af en stroopten het graan uit de aren met een afgrijselijk rumoer. De boeren werden rijk en machtig, zij werkten met electriek en als ze door de Straat gingen keken ze meewarig omhoog naar het oude kapelleke waar St. Jan nog altijd alleen zat op zijn houten blok. Dat kon zo niet blijven duren.

Daar waren er drie die een stout besluit namen: ze zetten hun beste hoed op en gingen naar St. Pieter om hem uit te leggen hoe 't gestaan en gelegen was met Sint Jan. Ze belden aan de hemelpoort en St. Pieter trok het getralied vensterken open, dat er in stond, en riep: "Wie is er aan?"

"Mannen van Welt." "Goed volk." En St. Pieter deed de deur open en de drie schoven binnen met hun hoed in de hand. Ze werden in de grote wachtzaal gebracht en toen vroeg Sint Pieter met een lachend gezicht: "Wat is er van uwen dienst, heren?" "Wij komen voor St. Jan", zei de voornaamste, "die heilige kan daar zo niet blijven zitten." "Het regent op zijne kop", zei een ander. "En heel de dag zit hij moedermens alleen", deed de derde er bij. St. Pieter stond te knikken dat zijn grijze lokken weg en weer bolden. "Zeker, zeker! Heren", zei hij, "dat mag zo niet blijven. St. Jan is altijd veel te gauw content. Wees maar gerust, we zullen zijn zaak eens opknappen lijk 't behoort." Ze gingen en St. Pieter ging mee tot in de deur en ze kregen ieder de hand van hem. Toen ze goed op de straat waren, keken ze nog eens om naar het schone hemelpaleis. St. Pieter stond nog altijd in de deur. Hij lachte vriendelijk en ze knikten tegen en namen hun hoed nog eens af voor de grote heilige.

't Liep lijk een vuur door 't dorp dat St. Jan in eer ging hersteld worden en waarschijnlijk zou bouwen. Eenieder tastte in zijne zak en had wat gereed om de heilige man uit de eerste nood te helpen en wat er nog te kort was zou het grafelijk bestuur wel bijbrengen. De zaken stonden zo schoon dat de mensen er niet van zwijgen konden, maar die dicht bij 't grafelijk slot zaten en wat militair waren aangelegd, namen de zaken zo niet op. Zij spraken hoge woorden en riepen: "Welt aan St. Michiel!" Zij schaarden zich onder de banier waarop een veenmol stond, om te beduiden dat zij 't jonge plantje, dat in de Straat aan 't opschieten was, de wortels zou afknagen en de schaapjes van St. Jan wierpen zij de lelijke spotnaam toe van geitebokken. Het werd toen een beroerde tijd in 't stille dorp waar ieder altijd vrank en vrij had gesproken. De mensen stonden te fezelen met angstig rondkijkende ogen, en 't was nog maar best uw woorden twee keren rond te draaien in uw mond eer ge ze losliet of ge stond als hevige veenmol of verstokte geitebok geboekt. En met de dag werd het nog erger. De boeren gingen elkander stommelings voorbij en tot in de gazetten toe ging men elkander te lijf met de pen. De staf der veenmollen zetelde dag en nacht en 's morgens vroeg stonden de mensen met grote ogen te kijken naar hun dagorders geplakt op alle

telefoonpalen en met 's lands zegel voorzien, opdat heel de wereld zou weten hoe 't gelegen was in Welt.

Maar de grote slag wilden de veenmollen slagen in 't geheim, getrouw aan de aard van het dier, dat zij tot zinnebeeld hadden gekozen, en dat knaagt in 't duister onder de grond. Zonder dat iemand wist dat ze weg waren, stonden zij met hun viere voor de hemelpoort en belden zo luid dat St. Pieter haast zijn adem uit zijn lijf liep. "Wie is 't?" vroeg hij hijgend door 't vensterken. "Mannen van Welt." "Goed volk." Maar St. Pieter had de grendel amper weggeschoven of de dikke buik van de Berten wrong al door de spleet, zo haastig dat zijn valse gouden ketting aan 't slot bleef haperen en bijkans verongelukte. De drie anderen drongen hem achterna en St. Pieter bekeek hen met ogen die vroegen wat rare mannen ze waren. "De chef van de veenmollen en zijn staf!" riep de Berten en hij stak zijn borst vooruit en sloeg aan tegen de rand van zijn strooien hoedje. "En...en...", zei St. Pieter, "wat moeten de mannen hebben?" "Wij moeten Onze Lieve Heer zelf spreken", zei de

Berten en hij stak een groot opgerold papier omhoog, dat hij volgeschreven had. "Wij willen niet dat St. Michiel door de geitebokken van zijne troon wordt gestoten", riep een ander die ook stout begon te worden. "Ta! Ta! Ta!", zei St. Pieter, want hij werd nu ook wat lastig, "die zaak zal geregeld worden zoals 't behoort." Berten meende toch vooruit te schieten met zijn mannen, maar St. Pieter werd ineens weer jong en sprong gezwind voor hen met zijn armen zo wijd uiteen dat zijn brede mouwen omhoog kropen tot boven zijn ellebogen. "Kinderen, kinderen!", riep hij, "wat gaat ge toch doen! Ge loopt recht op de engel die aan de poort van 't Aards Paradijs op wacht heeft gestaan." Ze keken elkander aan en kropen wat achteruit, want ze dachten op 't plaatje van hun gewijde geschiedenis waar die engel een vlammend zwaard in zijn vuist hield. St. Pieter zag het en hij klopte de Berten op zijn schouder. "Gaat maar zoetekes naar huis, kindekes", zei hij, "St. Michiel zal 't wel zeggen als hem wat te kort wordt gedaan." Toen St. Pieter ze buiten had, schoof hij haastig de grendel voor de deur en ging in zijn portierszaal achter 't gordijntje staan kijken waar ze bleven.

Ze stonden daar nog wat onderen te parlementeren met hevige gebaren en de Berten haalde een sigaret uit zijne zak en toen hij ze aangesmoord had stiet hij nijdig twee gulpen rook door zijn neus, lijk en monster dat vuur spuwt. Hij spuwde een ferme klak over de grond en toen ging hij zijn staf vooraf met een gezicht dat zei: "We zullen nog wel andere heren spreken." Die andere heren waren de edele senatoren van 't graafschap. Want, 't is triestig om zeggen, St. Jans nieuw huis moest toch eigenlijk door hun hand gaan omdat ze meester waren van de kas. Bouwen was duur en wat de mensen hadden bijgebracht was bijlange niet voldoende. De arme St. Jan had nooit een rode duit bezeten en een stukske van zijn oude huisraad verkopen kon ook moeilijk gebeuren. Men kon de heilige toch niet vragen de portretten van zijn ouders te verkopen, zo min als het oud tafereel dat hij bezat, want daar hield hij geweldig aan omdat het zijn predikatie aan de Schootse Brug zo schoon voorstelde. St. Appolloontje stond er ook nog op, maar die trok zo'n droevig gezicht

fig.1.Het plaatsens van de haan op St. Jan

van de tandpijn dat ge er compassie mee had en Sinte Brigitta zat zo aandachtig te lezen in haar boek, zonder eens om te kijken naar het zwart koetje dat met een witte jabot aan zijne hals bij haar stond, dat het zonde geweest ware haar schone overpeinzingen te storen. 't Senaat had dus het lot van St. Jan in handen. Dat wisten de veenmollen en zij zochten ze met schoon praten en dreigementen op hun hand te krijgen. St. Pieter was van alles op de hoogte want sinds het geval met de vier, stond zijn radio altijd in verbinding met Welt en hij hoorde alles wat er gezegd en gefezeld werd zo goed of hij er bij stond.

Dan, op een zekere avond, sprong hij op van zijne zetel, want hij hoorde de stem van de burgemeester. "We zullen nu beslissen over de toelaag voor de kapel St. Jan." St. Pieter hoorde eerst wat kuchen en toen de stem van iemand die hevig uitviel. "Dat zullen we zien!..." maar van de rest kon hij niets verstaan want het waren al klinkende vuistslagen op een tafel die de radio weergaf. St. Pauwel stak zijne kop door de deur, want hij stond op vertrouwelijke voet met St. Pieter. "Wat is dat hier voor een gedruis?" vroeg hij. "Zitting van 't Weltse senaat" zei St. Pieter en hij deed teken aan St. Pauwel dat hij zou stilzwijgen. St. Pauwel kwam binnen en de twee heiligen stonden nu samen te luisteren voor de radio. 't Spande er geweldig. De scheldwoorden geitebok en veenmol weerklonken gedurig en men riep de burgemeester toe dat hij beter zou doen van 't kerkhof te vergroten en te zorgen dat er een schoon velobaan kwam naar de Statie. Ze konden het allemaal niet goed verstaan, maar ze hoorden toch dat St. Pieters persoon nu ook betrokken was in de zaak, en alsof hij 't opzettelijk deed, gaf de radio heel duidelijk de woorden terug van een der senatoren, die uitriep: "St. Pieter! Hij kan mijn botten kussen!" St. Pieter keek wat beschaamd, maar St. Pauwel, die vroeger al meer hoge vergaderingen in Athene had bijgewoond, schoot in ene smakelijke lach als hij 't hoorde. Er volgde stilte. "Stemming", zei St. Pauwel, en 't was zo, want kort daarop hoorden ze weer duidelijk het gerammel van een bel en daarna de fijne stem van de burgemeester die riep: "Aangezien dat de Raad voor de helft er tegen en voor de helft er voor is, en aangezien er bij gevolg zoveel stemmen voor als tegen zijn, moet bijgevolg de zaak voorlopig uitgesteld worden tot

nadere beslissing." Daar kwam een geweldig gedaver uit de horen van de radio. "Is dat nu applaus?" vroeg St. Pauwel. "Bijlange niet", zei St. Pieter wat gebeten, 't is lawaai van al de mensen die op hun klonen de trappen van 't kapitolium aflopen." "Dan was er wel vijfhonderd man" zei St. Pauwel en hij nam zijne zware stok op en ging horen hoe 't met de missiën bij de heidenen gesteld was.

St. Pieter was niet meer gerust. Hele dagen lag hij in zijne leunstoel te luisteren naar het nieuws uit Welt, maar 't was niets als geklaag van de boeren over 't weer dat hij hoorde. Hij was er half van in 't slaap gevallen, want met de zaken van 't weer had hij geen uitstaans, toen hij opeens met een wip recht vloog en naar zijne radio sprong, want het instrument gaf nu heel duidelijk de helle stem weer van twee wijven die tegen elkaar opkakelden: "En met de kapel van St. Jan zal 't nu ook goed komen." "Watdat ge nu zegt, Kee, daar had ik nog geen woord van gehoord." "En wiste gij dat nog niet? Janneke Bax uit de Meir zit terug in de Raad en ze zeggen dat hij met de Straat doet." "Wel lieve hemel toch, wat zullen de Veenmollen een gezicht trekken." St. Pieter lei zijne vinger tegen zijn gerimpeld voorhoofd en streek langzaam door zijne grijze baard. "Nu heb ik mijne man gevonden" zei hij in zijn eigen en hij haalde pen en papier en begon een lange brief te schrijven. Hij sloeg zijne zegel op 't rode lak en belde voor de engel Rafaël, die de lange reizen gewoon was. In een omzien was Rafaël daar. "Breng deze brief bij Janneke Bax, in de Meir in Welt" zei St. Pieter, goed drukkend op het adres. De engel boog eens en hij was weg met de boodschap. Janneke Bax stond in 't veld met zijn pijpke in zijne mond en een riek in zijn handen toen hij iets hoorde roepen van "vliegmachien!" Hij keek omhoog maar hij zag weldra dat het een engel was aan de schoon uitgespreide witte vlerken. Het glanzend gezicht, de goud gekruiste bandelieren op de borst en het lange witte kleed, nog fijner en wolliger dan een wolk, begonnen ook duidelijk te worden. In een schoon schuinse lijn zeeg de engel beneden recht naar de plaats waar Janneke, met de hand op de kruk van zijne riek, naar omhoog stond te kijken. "Ge zoudt, padekkie, zeggen dat hij mij moet hebben", zei hij zo in zijn eigen en de gedachte was nog maar

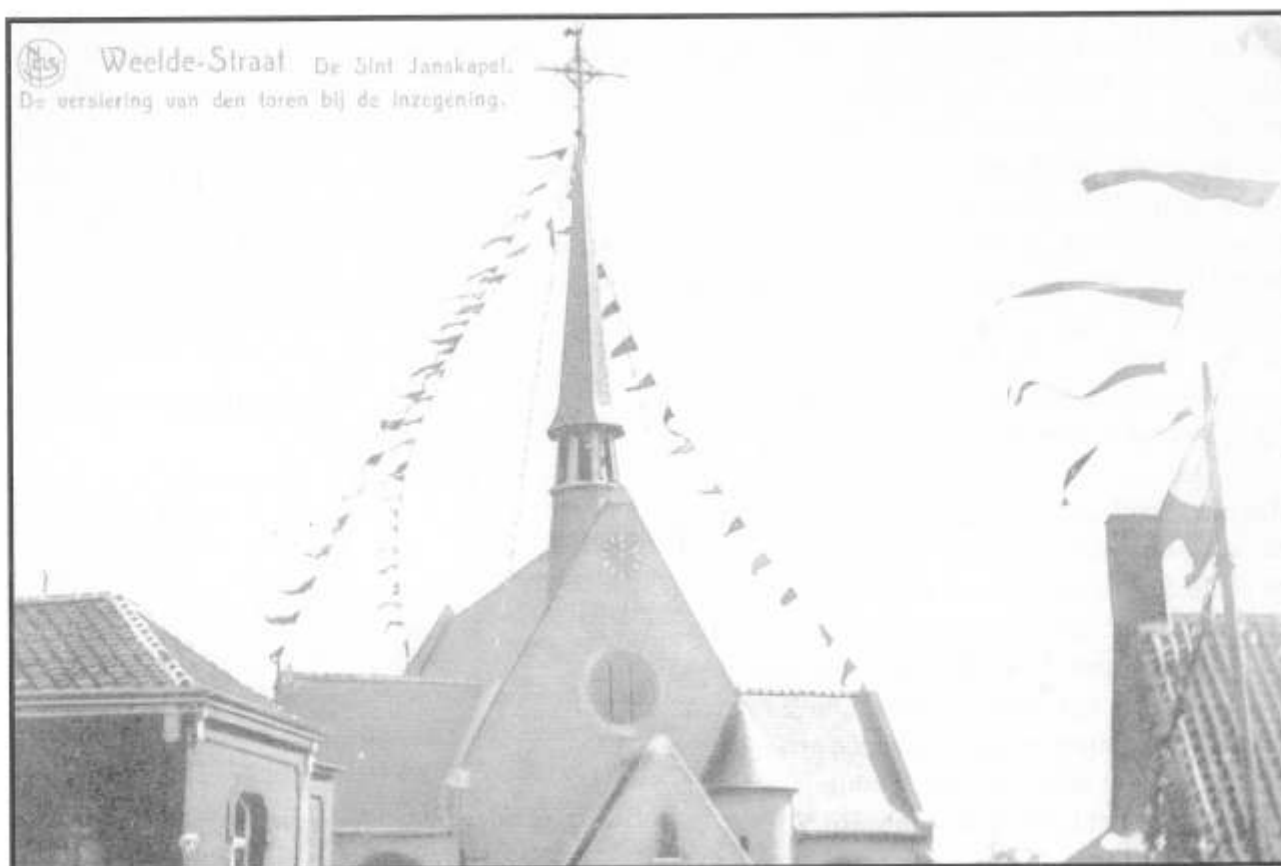
amper door zijn kop gegaan of de engel stond buigend voor hem en reikte hem de brief. "Van St. Pieter zeker?" vroeg Janneke toen hij de twee gekruiste sleutels op het zegel zag, en hij keek naar de engel, maar hij imperde wat met zijn ogen want 't was of hij naar de zon had gezien. "Van hem" zei de engel en hij boog nogmaals en steeg weer op.

's Anderendaags al vroeg klopte Janneke met zijn stok op de hemelpoort en bijna ogenblikkelijk ging het venstertje open. "Wie is er aan?" "Janneke Bax van Welt." "Uit de Meir?" "Precies." En St. Pieter wierp de deur wijd open en stak zijn twee handen uit met een hartelijk "Dag Jan." "Wat plezier! Wat plezier!" riep hij en hij wreef in zijn handen dat zijn oude kneukels er van kraakten. "Kom toch binnen! Kom toch binnen, Jan!" en St. Pieter duwde Janneke zacht in zijn rug om hem binnen te krijgen in de spreekzaal van eerste klas, waar alles stond te vonkelen van goud en diamant. Hij schoof een zetel vooruit met een overtrek van blinkend rode zijde, vastgehecht met nagels met diamanten koppen. Op de rugleuning waren twee gekruiste sleutels in goud geborduurd en aan het vooreinde van iedere arm hing een gouden kwast te bengelen aan een knop van safier. Janneke ging zitten en 't was net of hij in de plu-

men viel, zo'n deugd van 't zitten had hij nooit van zijn leven gehad.

"En wat nieuws te Welt?" vroeg St. Pieter terwijl hij een kistje sigaren ging halen terzijde de schouw. "k Zal morgen naar de keuning moeten voor mijn decoratie" zei Janneke en hij liet zijn rug tegen de leuning vallen en stak zijn benen wijd vooruit. "Wel, wel! Proficiat Jan. En als we daar nu eens eentje op pakten?" "Ne boer slaat nooit iets af, St. Pieter, toch zeker in de hemel niet." St. Pieter zei iets in de telefoon en een ogenblik daarop stond St. Margriet daar met een kruik oude wijn. "Wel! Wel! Wel!" mompelde St. Pieter nog altijd en hij rammelde in een kast met glazen en 't was precies of er een piano aan 't spelen was. De wijn liep uit de kruik met een kleur van een amberen mondstuk. "Prosit" zei St. Pieter en hij tikte. "Sanctus" zei Janneke om te laten horen dat hij ook wat Latijn kende. St. Pieter zette het glas aan zijn lippen, maar hij keek er geniepig over heen om te zien welk gezicht Janneke zou trekken als de hemelse drank door zijn keel ging. 't Liep er in zo zoet als honig en zo zacht als boter,

fig.2.De versiering aangebracht voor de inzegening van St. Jan

fris in de mond en warm aan 't hart, met een na-smaak van rozijnen en pruimen en abrikozen en Janneke wrong zijne mond twee keren uit om er al de deugd van te hebben.

Ze begonnen nu te praten over weer en wind en over de oogst en St. Pieter ging kwistig te werk met het kostelijke nat. "En wanneer gaat St. Jan nu bouwen?" vroeg hij zo ineens. "Geen centen, St. Pieter, geen centen, nietwaar?" zei Janneke en hij trok zijn schouders omhoog en klopte de as van zijn sigaar. "En komt het bestuur er dan niet tussen?" "Dat zal van een stemmeke afhangen, St. Pieter, van één!" en Janneke stak zijn knokelige wijsvinger omhoog. "Van wiens stem?" "Van de mijn, potdorie!" riep Janneke en hij ging rechtzitten en wees met zijn vinger naar zijn hart. "Zo, zo! Ge zit dan weer terug in de Raad?" "Ze kunnen mij moeilijk missen, St. Pieter." "Toch kan St. Jan zo moeilijk blijven voortboeren." "Dat kan hij niet, St. Pieter. 't Is schand voor heel het graafschap lijk de heilige daar zit." "Dus zijde gij toch ook met de Straat, Jan?" "Dat ben ik St. Pieter, en dan mogen de veenmollen mij geitebok heten zoveel als ze willen!" en Jannekes kneukels tikten op de tafel dat de pereltjes omhoog sprongen in de wijn. "Bravo!" riep St. Pieter, daar drinken we nog eens op! En hij schonk de glazen vol en schoof het kistje sigaren nog eens vooruit naar Janneke. "Allo Jan! Ziet dan maar dat g'uw best doet!" zei St. Pieter terwijl hij tikte. "We zullen ze wel houden liggen, St. Pieter" antwoordde Jan en toen dronk hij zijn glas in eens uit en stond op om te gaan. St. Pieter bracht hem tot aan de poort en toen ze malkander de hand hadden gegeven bleef hij nog wat staan kijken in de deur. Janneke ging gezwind zijne gang met zijn een hand in de zak van zijne frak. Hij keek wat bezijden uit naar de schone wijngaarden en zijn stok tikte regelmatig op het marmeren plaveisel van de weg.

Het ene stemmeke van Janneke hielp St. Jan uit de nood: de toelaag werd gestemd door 't Senaat. Heel de Straat jubelde en Coenen liep naar 't klokske van St. Jan en deed het gaan dat het klonk tot in de oren van de veenmollen. De Berten gaf zijn eigen niet gewonnen. "Heren boven heren" zei hij in zijn eigen en hij haalde een groot papier om een brief te schrijven aan 's konings afgezant die aan 't Scheld zat te wonen. Hij schreef die

brief in 't Latijn, want hij kende Frans en andere talen, en hij gebruikte schone rode inkt voor de aanhef: "Albertus Imperator missum dominicum salutat." Toen deed hij uiteen, in 't zwart, dat het Welts Senaat 's lands middelen aan 't verkwisten was en dat er veel aan 't schoteltje zaten die daar op hun plaats niet waren. Dat schreef hij allemaal in 't Latijn. Hij overlas zijn geschrift met veel genoegen want hij was er bijna zeker van dat de hogere macht haar veto zou stellen tegen het geknoei van de geitebokken. Toen hij had gedaan sloeg hij het zegel van de veenmollen nevens zijn naam: het zinnebeeldig beest stond er op afgebeeld met het randschrift 'Confoederatio grillotalparum'. Hij gaf de brief met 's lands bode mede en hij ging de Dijk over met zijn kop omhoog want hij wist dat de mensen zouden spreken van hem.

't Viel hem lelijk tegen want enige dagen na zijn schrijven verscheen plots 's Konings heraut en maakte hem kond dat het Zijne Majesteit behaagd had St. Jan als heer en meester over de heerlijkheid van de Straat te erkennen. De Banieren wapperden aan alle huizen en 't was kermis in de Straat en de Veenmollen kropen grommend in de grond. Intussen zat St. Pieter met een stralend gezicht in zijn portierzaal. Aan tafel zat een pater die al duizend jaar in de hemel was. Hij had een groot perkament voor hem liggen en daar stonden ook pottkens met rode vermiljoen, blauw azuur en helderwit poeder van gestampte eierschalen. Hij schreef het in schoon gotiek met kleurige hoofdletters dat St. Jan voortaan zijn eigen zaken zou besturen, maar dat St. Michiel het recht behield van 't beste kateil: de huwelijken en de begrafenissen.

Dr. Amandus Van Baelen

Afgiftkantoor: 2380 Ravels 1
Verantwoordelijke uitgever: L. Woestenburg, Beatrijs Van Nazarethlaan
2, 2382 Ravels